

OBSAH

Kapitola 1. ÚVODNÉ INFORMÁCIE PRE UŽÍVATEĽOV METODIKY	3
1.1 Slovo na úvod	3
1.2 O organizácii ZZŽ MyMamy	5
1.3 Kontext násilia v párových vzťahoch. Kto je náš klient?	6
1.4 Globálne súvislosti	8
Kapitola 2. POCHOPENIE SKÚSENOSTI S NÁSILÍM PÁCHANÝM NA ŽENÁCH	11
2.1 Čo je násilie páchané na ženách? Formy násilia. Cyklus násilia	11
2.2 Prečo je násilie páchané na ženách také rozšírené?	23
2.3 Mýty a pravdy o násilí páchanom na ženách	24
2.4 Následky násilia páchaného na ženách	34
2.5 Prečo ženy ostávajú v násilnom vzťahu?	36
2.6 Prečo sa ženy vracajú do násilného vzťahu?	41
2.7 Varovné signály	45

Kapitola 3. PRÁCA S KLIENTELOU	45
3.1 Služby ZZŽ MyMamy - sociálne služby pri práci s rodinou, v ktorej sa vyskytlo násilie	45
3.2 Princípy práce s klientkami a ich deťmi	52
Ako pracovať s klientkou	53
Harmonogram práce s klientkou	62
3.3 Najčastejšie otázky, rady, odpovede	64
3.4 Podmienky spolupráce	70
Povinnosti pracovníčok ZZŽ MyMamy	70
Povinnosti užívateľov služby	73
Kapitola 4. LEGISLATÍVNY A PARTNERSKÝ KONTEXT	75
4.1 Právne minimum súvisiace s klientelou	75
4.2 Kompetencie a možnosti štátnej správy – príklad z praxe	89
4.3 Kompetencie a možnosti samosprávy - príklad z praxe	97
Použité zdroje	106

1.1 Slovo na úvod

Publikácia, ktorá sa Vám dostáva do rúk vznikla ako výstup projektu *Rozvoj integrovanej pomoci a podporných služieb pre obe domáceho násillia* podporeného v rámci blokového grantu Nadácie SOCIA z finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu. Implementácia tohto projektu umožnila našej organizácii posunúť sa ďalej v kvalite i obsahu služieb, ktoré poskytujeme cieľovej skupine, s ktorou pracujeme.

Počas siedmich rokov činnosti v oblasti násillia páchaného na ženách a deťoch v párových vzťahoch prešla naša organizácia od intuitívneho štádia pomoci k nastaveniu služieb, ktoré zodpovedajú súčasnej legislatíve, ale zároveň zohľadňujú do maximálnej možnej miery špecifické potreby našich klientok a ich detí. V našej práci pracujeme s rodinou obvykle vo fáze jej rozpadu resp. vo chvíli hľadania riešenia situácie násillia, ktorá sa stáva už pre jednu stranu neakceptovateľnou. Veríme, že problém

násillia v párových vzťahoch nie je problémom rodiny, ale je problémom spoločnosti, ktorá nemá dostatočne funkčné mechanizmy na zastavenie násillia a obeť, ženy a deti nemajú dostatočné nástroje na to, aby násillie zo strany páchatela zastavili bez účinného zásahu „zvonku“. Problém násillia v párových vzťahoch môže byť riešený len komplexným prístupom a prácou na viacerých frontoch.

Naša organizácia vznikla ako výsledok činnosti samotných žien, ktoré hľadali v počiatkoch jej vzniku priestor na spoločné zmysluplné trávenie času počas materskej dovolenky, čo viedlo k vytvoreniu jedného z prvých materských centier na Slovensku. Nebolo však možné prehliadať problémy matiek, pre ktoré bolo toto materské centrum skutočne jediným bezpečným priestorom v ich živote a živote ich detí. V tom čase sme sa začali zaujímať o to, čo to je „domáce násillie“, prečo niekoho v živote stretne a iného nie, ako sa dá pomôcť „obetiam“. Z týchto otázok, získavaných skúseností, spolupráce s podobnými organizáciami, vzdelávacích aktivít vzišla potreba profesionalizovať našu činnosť. Nájsť zdroje (ľudské, finančné,

materiálne) na účinnú prácu v tejto oblasti, čo sa nám striedavo darí viac či menej, toto vytváranie podmienok pre účinnú pomoc sa stalo hlavným cieľom našej činnosti. Ambíciou vznikajúceho metodického textu je poskytnúť základné vademecum informácií k téme nie len našim budúcim perspektívnym kolegyniam, ale aj predstaviteľom ďalších pomáhajúcich profesií a reprezentantom inštitúcií, ktorých rozhodnutia a konania majú významný dopad na životy našich klientok ich detí ako aj na životy násilných partnerov.

V publikácii v štyroch častiach zhrňame znalosti a skúsenosti nie len z činnosti našej organizácie, ale aj z činnosti relevantných inštitúcií a organizácií u nás aj v zahraničí. Veľkou inšpiráciou je pre nás práca v medzinárodnom kontexte v rámci ďalších projektov, kde sme si uvedomili potrebu takého materiálu, po ktorom je dobré siahnuť v prípade, keď hľadáme v tejto neľahkej téme záchytný bod, informáciu, radu, ktorá nám pomôže ísť ďalej.

1.2 O organizácii ZZŽ MyMamy

Hlavným cieľom našej činnosti je prispievať k zvýšeniu efektívnosti pomoci ženám a deťom, ktoré zažívajú násilie, prispieť k zvýšeniu informovanosti verejnosti o tejto téme, odtabuizovanie témy a k zvýšeniu účinnosti prevencie v oblasti násillia v párových vzťahoch, keďže veríme, že je základným ľudským právom každého jedinca žiť v párovom vzťahu život bez násillia a strachu. Položartom a polovážne zvykneme hovoriť, že skutočnou misiou našej organizácie je jej zánik, čo by znamenalo, že nulová tolerancia násillia v spoločnosti dosiahla jeho úplnú elimináciu.

ZZŽ MyMamy poskytuje ambulatnou formou špecializované sociálne poradenstvo ženám, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch, v súlade s akreditáciou MPSVaR. V súlade s registráciou na VÚC na poskytovanie sociálnych služieb poskytuje naše združenie okrem základného a špecializovaného sociálneho poradenstva aj ubytovanie v zariadení núdzového bývania s utajenou

adresou. Všetky ambulantné služby ZZŽ MyMamy sú poskytované bez úhrady v prípade advokátskeho zastupovania závisí táto možnosť od momentálnych zdrojov organizácie uhrádzať advokátske služby a od finančnej situácie konkrétnej klientky. Ubytovanie v zariadení núdzového bývania je spolplatňované v závislosti od dĺžky pobytu, počtu a veku ubytovaných podľa cenníka a v súlade so zmluvou o poskytovaní služieb a ubytovaní.

V súčasnosti naše združenie realizuje projekty zamerané na zlepšenie kvality ambulantných a terénnych služieb pre vyššie zmienené cieľové skupiny, zamerané na zlepšenie situácie týraných žien, ktoré sa realizujú súbežne s programami pre deti, vzdelávaním zamestnaných, súčasných i potenciálnych dobrovoľníčok a sieťovaním odborníkov. Poslaním ZZŽ MyMamy je informovať klientky aj širokú verejnosť o formách, dynamike a cykloch násillia, o možnostiach riešenia a službách ktoré poskytujú pre ženy, ale aj v rámci iných aktivít združenia ako sú primárna prevencia, diskusie na vidieku a v školách.

1.3 Kontext násillia v párových vzťahoch. Kto je náš klient?

Cieľovými skupinami podpory, s ktorými pracujeme, **sú ženy**, ktoré zažívajú alebo zažili násillný partnerský vzťah **a ich deti**. Nepracujeme s mužmi, zneužívateľmi, i keď veríme, že aj pre túto cieľovú skupinu je potrebné vytvoriť také služby, ktoré by im v prípade uvedomenia si závažnosti svojho konania poskytlí efektívnu cestu k jeho náprave. Za týmto účelom sme spoločne s Úradom práce sociálnych vecí a rodiny v Prešove, v rámci už zmieňovaného projektu *Rozvoj integrovanej pomoci a podporných služieb pre obe domácho násillia* vyškoliili troch odborníkov, ktorí sú pripravení v rámci našej partnerskej inštitúcie a jej referátov poradenско-psychologických služieb, venovať sa aj tejto cieľovej skupine. V našom prípade ide o prácu s rodinou v zmysle matka – dieťa/deti a v tomto zmysle hlavne o prácu na rekonštrukciu vzťahov medzi matkou a deťmi obvykle narušenými násillím. V našej práci sa snažíme distribuovať klientelu, v ktorej ide o krízové situácie vyskytujú-

ce sa v párovom spolužití, k odborníkom venujúcim sa tomuto druhu poradenstva a pracujúcimi teda na rekonštrukcii vzťahov nepoznačených násilím a prevahou moci na strane jedného z partnerov. Pri identifikácii násilia zo strany partnera však nepovažujeme za etické a hlavne bezpečné z pohľadu našich klientok pracovať s rodinou v ponímaní otec – mama - dieťa.

1.4 Globálne súvislosti

*Ľudské práva si nepotrebuje zaslúžiť.
Ľudské práva sú nám dané našou ľudskosťou.
(podľa Ann Jones, Na budúce bude mŕtva,
Pro Familia, Aspekt, Bratislava, 2003)*

„Násilie páchané na ženách je pravdepodobne najhanebnejším porušovaním ľudských práv a pravdepodobne je aj najpretrvávajúcejšie. Nepozná žiadne geografické, kultúrne alebo majetkové hranice.

Keďže stále pretrváva, nemôžeme hovoriť o prograse smerom k rovnosti, rozvoju a mieru“.

(generálny tajomník OSN, Kofi Annan)

Každá žena a každé dieťa má právo na život bez násilia. Toto právo im zaručuje viacero medzinárodných dokumentov OSN (Organizácia spojených národov) a Európskej únie. Podpísaním medzinárodných dokumentov sa vláda SR zaviazala uskutočniť kroky smerujúce k prevencii a eliminácii násilia páchaného na ženách, teda aj násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Je zodpovednosťou štátu a celej spoločnosti, aby zaručila ženám a deťom bezpečný a pokojný život bez násilia.

Ak ženy a deti zažívajú násilie v akejkoľvek podobe, sú porušované ich ľudské práva. Ženy majú právo na to, aby v rovnakej miere využívali a boli ochraňované všetkými ľudskými právami a základnými slobodami

v politickej, ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, občianskej a každej inej oblasti. Ženy majú právo na uplatňovanie svojich ľudských práv a ich ochranu. Ženy majú právo na život, rovnosť, slobodu a ochranu svojej osoby a rovnakú ochranu podľa zákona. Každá žena má právo nebyť nijakým spôsobom diskriminovaná, nebyť podrobená mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu správaniu a trestu (Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách, čl. 3, OSN,1993).

Právo každého na život je chránené zákonom, každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť (Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Hlava I, články 2 a 3, EÚ, 1950).

Posledná štúdia Rady Európy hovorí o tom, že ženy a deti, ktoré zažili násillie, majú právo na rešpekt, úctu, bezpečie a ochranu. Ďalej majú právo na kvalifikovanú podporu, prešetrenie trestného činu a prevenciu ďalšieho násillia.

Tieto práva vychádzajú z ľudsko-právnych princípov a záväzkov, ktoré sú uvedené v nasledujúcich dokumentoch:

- Všeobecná deklarácia ľudských práv.
- Deklarácia OSN o odstránení násillia páchaného na ženách.
- Pekingská akčná platforma.
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach.
- Dohovor o právach dieťaťa.
- Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW).
- Všeobecné odporúčanie č.19 k CEDAW
- Európsky dohovor o ľudských právach a základných slobodách.
- Odporúčania Rady Európy Rec 2002(5)
- Európska sociálna charta.
- Revidovaná európska sociálna charta
- Dohovor Rady Európy o ochrane osôb s ohľadom na automatické spracovanie osobných údajov.
- Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

2.1 Čo je násilie páchané na ženách?

Často sa v tejto súvislosti používa termín „domáce násilie“, pretože sa odohráva „doma“ v najširšom slova zmysle. Termín „domáce násilie“ je v tomto kontexte nepresný, pretože domáce násilie môže smerovať k rôznym členom a členkám rodiny a nie všetky jeho formy sú rodovo podmienené. Nemusí sa odohrávať medzi stenami, kde žena býva (hoci najčastejšie je to práve tam), ale agresorom je muž, ktorého pozná a s ktorým je v úzkom vzťahu. Zvyčajne to je jej partner - manžel, priateľ, s ktorým zdieľa, alebo nezdieľa jednu domácnosť.

Existuje množstvo rôznych definícií tohto druhu násilia, mnohé z nich používajú termín „zneužívanie“ namiesto „násilie“. V blízkom vzťahu slovo „zneužívanie“ často lepšie vystihuje správanie s prvkami sily a kontroly, kedy nejde len o fyzické ubližovanie. Ženy, na ktorých je páchané násilie tvrdia, že „zneužívanie“ výstižnejšie zachytáva ich osobnú skúsenosť a navyše slovo „nási-

lie“ môže odradiť niekoho od vyhľadania pomoci, keďže daná osoba je zneužívaná inak než fyzicky. Na druhej strane, termín „násilie“ je považovaný za najvhodnejší, pretože vystihuje „poškodenie“ intímneho a dôverného vzťahu, a tak je použitie sily a kontroly v akejkolvek forme druhom násilia. V našej praxi využívame termín „*násilie páchané na ženách*“, keďže najlepšie vystihuje aj fakt, proti komu je páchané a je v ňom obsiahnutá komplexná forma sily a kontroly vo vzťahu. Rôzne organizácie používajú definície tak, aby im pomohli objasniť ich názory a ciele, pre našu organizáciu je najbližšie ľudsko-právne chápanie tejto problematiky a preto sa snažíme aj v oblasti pojmov čo najlepšie vyjadriť túto skutočnosť.

VYBRANÉ DEFINÍCIE NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH

Podľa Deklarácie OSN o odstránení násilia páchaného na ženách sa za takéto násilie považuje „akýkoľvek čin násilia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho

dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek upierania slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote“. Všeobecné odporúčanie č. 19 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien rodovú podmienenosť násilia páchaného na ženách vysvetľuje takto: rodovo podmienené násilie je „násilie, ktoré je namierené proti žene kvôli tomu, že je žena, alebo ktoré postihuje ženy nepomerne viac“. Násilie páchané na ženách má rôzne formy – násilie páchané na ženách v párových vzťahoch, obchodovanie so ženami, znásilnenie, sexuálne zneužívanie a sexuálne obťažovanie, nútená prostitúcia, mrzačenie ženských pohlavných orgánov, atď.

Násilie páchané na ženách je fyzické, sexuálne, psychologické, alebo finančné násilie, vyskytuje sa v blízkom, alebo rodinne založenom vzťahu a vytvára typ nátlakového, kontrolného správania. Patria tu nútené sobáše a takzvané „zločiny z cti“. Môže zahŕňať a často aj zahŕňa zneužívajúce správanie, ktoré ale nie je násilné.

Štatistiky a prieskumy zločinu ukazujú, že násilie páchané na ženách je rodovo špecifické a môže ho zažiť každá žena bez ohľadu na rasu, národnostnú, alebo náboženskú príslušnosť, triedu, hendikep, alebo životný štýl. Je to násilie, ktoré sa opakuje, ohrozuje život a môže zničiť životy žien a detí. (Women's Aid Federation of England, 2006).

FORMY NÁSILIA

Násilie je často fyzické, ale existujú viaceré formy násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch, ktoré nie sú viditeľné tak ako modriny, rezné rany, alebo zlomené kosti. Tou skrytou časťou je šikanovanie, pretrvávajúce hrozby, znevažovanie, obviňovanie, strach a neistota. Násilie môže byť fyzické, ale aj sexuálne, psychické/emocionálne a ekonomické. Prieskumy aj prax ukazujú, že toto násilie je sprevádzané kombináciou rôznych prejavov.

Fyzické násilie zahŕňa fackovanie, kopanie, sácanie, bitie, hryzenie, ťahanie za vlasy, krútenie rúk, trasenie,

škrtenie, štipanie, topenie, pálenie, dusenie vankúšom, bodnutie, rezanie, bitie predmetmi, vražda/smrt'. Násilie sa časom stupňuje, stáva sa čoraz častejším a brutálnejším. Následkami fyzického násillia sú ťažké ujmy na zdraví a zdravotné problémy rôznych stupňov ohrozenia zdravia a života. Často si vyžadujú lekárske ošetrovanie alebo hospitalizáciu.

Za **sexuálne násilie** sa považuje znásilnenie, používanie rôznych praktík a objektov počas styku proti vôli obeť, nútenie sledovať, alebo zapájať sa do pornografie, predvádzať sexuálne aktivity pred inými ľuďmi. Patria sem sexuálne činy ako vynútený styk, nútenie k iným sexuálnym aktivitám, k sledovaniu pornografie, vynuovenie sado-masochistických praktík, kontrola spodnej bielizne, nútenie k prostitúcii... K stratégii uplatňovania kontroly patria aj prostriedky, ktoré sa na prvý pohľad nepovažujú za súčasť násillia: ubezpečovanie o láske po týraní, udobrovanie prostredníctvom sexu, apely na morálne svedomie žien a ich materinský cit.

Psychické a/alebo emocionálne zneužívanie je často zákernejšou formou násillia. Patrí tu ponižovanie pred inými ľuďmi; výčitky žene o tom, že je neužitočná, hlúpa, alebo škaredá; výčitky, že je neschopná matka/žena v domácnosti; hrozby voči žene alebo jej deťom, držanie v izolácii od priateľov a rodiny; obmedzovanie spánku; vyslovovanie nepravdivých ospravedlnení za zneužívanie s cieľom vytvoriť v žene pocit, že je to jej chyba a že si to zaslúži. Citové a slovné týranie spojené s pocitom narušenia vlastnej hodnoty a psychického zdravia. Prejavuje sa výbuchmi zlosti, zosmiešňovaním na verejnosti, kritizovaním, odmietaním komunikovať, bránením vidieť rodinu, ponižovaním, ničením hodnotných osobných vecí, prenasledovaním, osočovaním, výrokmi, že sa žena zbláznila, je psychicky chorá..., zvalovanie viny, žiarlivosť, vydieranie, zastrašovanie, kontrola telefónu, izolácia, zamykanie, obmedzovanie pohybu, budenie, nútenie ku komunikácii v noci, vyžadovanie triviálnych úkonov, kupovanie detí, týranie zvierat, nočné telefonáty, vyhrážanie sa zabitím, vyhrážanie sa samovraždou, samovražda...

Sociálne násilie sa prejavuje ako izolovanie žien, zamedzenie styku s rodinou, s priateľmi a s okolitým svetom (uzamknutie v byte, zablokovanie telefónu, zákaz používať auto). Snaha o absolútnu kontrolu konania a správania žien. Stratégia, ktorú muži často používajú na manipulovanie a kontrolu obetí s cieľom ich izolovania.

Ekonomické / finančné násilie môže byť veľmi silnou formou kontroly. Ide o odopieranie peňazí na jedlo, oblečenie, dokonca na nájom pre ženu a jej deti, krádež jej peňazí. Muži zneužívajú moc pri disponovaní s finančnými prostriedkami. Nechávajú ženy prosiť o každú korunu, nútia ich podpisovať pôžičky, majú kontrolu nad príjmami a majetkom rodiny. Muži neprispievajú alebo prispievajú len minimálne na výdavky spojené so živobytím rodiny, bránia ženám vykonávať zamestnanie. Ženy musia predložiť doklady za nákupy, každú položku odôvodniť. Cieľom takéhoto konania je vytvorenie závislosti od muža, mať ekonomickú prevahu nad ženami.

Všetky formy násilia - psychické, ekonomické, emocionál-

ne, sociálne a fyzické - vychádzajú z túžby zneužívateľa po sile a kontrole. Hoci je každá situácia špecifická, existujú faktory, ktoré prepájajú život v násilnom vzťahu. Uvedomenie si týchto faktorov je dôležitý krok k prevencii, k zvýšeniu bezpečia a zastaveniu násilia.

Nasledujúci, hoci nie úplný zoznam foriem správania, môže byť veľmi užitočný pre ženy pri identifikácii výskytu násilia v párovom vzťahu:

SIGNÁLY NÁSILNÍCKEHO PARTNERA

Dehonestujúca kritika a slovné zneužívanie: krik / zosmiešňovanie / obviňovanie / prezývky / slovné vyhrážky.

Nátlakové taktiky: nevlúdne správanie, hrozba odopierania peňazí, odpájanie telefónu, odobratie auta, hrozba samovraždou, odvedenie detí, udanie sociálnym úradom v prípade, že sa žena nepodrobí požiadavkám o

výchove detí; klamstvá o žene jej priateľom a rodine; tvrdenia, že nemá na výber a nemôže sa sama rozhodnúť.

Prejavy neúcty: opakované ponižovanie pred ostatnými ľuďmi; muž nepočúva a nereaguje, ak žena hovorí; prerušuje jej telefonáty; vyberá peniaze zo ženinnej peňaženky bez opýtania; odmieta pomoc pri starostlivosti o deti a pri domácich prácach.

Kontrola: monitorovanie a kontrolovanie ženiných peňazí vrátane bankového účtu; dohliadanie na jej korešpondenciu, telefón a využívanie internetu; zabraňovanie v práci, v udržiavaní priateľstiev a záľub.

Ničenie dôvery: klamanie, zatajovanie informácií pred ženou; prejavy žiarlivosti; udržiavanie ďalších vzťahov; nedodržiavanie sľubov a dohôd.

Izolácia: monitorovanie a blokovanie telefonických hovorov; určovanie kam môže a kam nemôže žena ísť; zabraňovanie v stretávaní priateľov a známych.

Hrozby: zlostné gestá, využitie fyzickej veľkosti na zastrašenie; umlčanie; ničenie majetku; lámanie vecí; udieranie do stien a do dverí; ovládanie noža a strelných zbraní; vyhrážanie zabitím alebo zranením ženy alebo detí.

Sexuálne násilie: donucovanie silou, hrozbami alebo zastrašovaním ku sexuálnym aktivitám; agresor má so ženou pohlavný styk aj keď ona nechce; akékoľvek ponižujúce zaobchádzanie založené na ženinnej orientácii, nútená prostitúcia.

Fyzické násilie: udieranie, fackovanie, bitie, hryzenie, štipanie, kopanie, vytrhávajú vlasov, sácanie, strkanie, popálenie, škrtenie, odopieranie alebo nanucovanie liekov, nanucovanie nelegálnych drog.

Zapieranie: tvrdenie, že zneužívanie sa neodohráva; tvrdenie, že žena spôsobila násilné správanie; presviedčanie, že tieto veci sa dejú, lebo násilník ženu veľmi miluje; na verejnosti sa správa nežne a trepezlivo; plače a prosí o odpustenie; tvrdí, že sa to nikdy znovu nezopakuje.

10 základných informácií o násilí páchanom na ženách

- Násilie postihuje ženy každého veku, všetkých sociálnych vrstiev, kultúr a etnických skupín.
- Násilie na ženách sa najčastejšie odohráva v rodinách a v partnerských vzťahoch. Žena sa skôr stane „obeťou“ násilia svojho manžela (partnera, bývalého manžela) než náhodného útočníka na ulici.
- Násilné činy voči ženám sú trestné činy bez ohľadu na to, či sa odohrávajú na verejnosti, alebo v súkromí.
- Neexistuje „zaslúžené“ násilie. Násilie nemožno ničím ospravedlniť.
- Násilníkovi je potrebné volať na zodpovednosť a musia znášať dôsledky svojich činov.
- Právny systém musí mať účinné prostriedky proti násiliu, predovšetkým musí zabezpečiť ochranu žien a detí.
- Práva žien sú ľudské práva. Všetky ženy majú právo na nedotknuteľnosť, slobodu a bezpečnosť.
- Treba prelomiť mlčanie. Je nevyhnutné, aby sme všetci a všetky odsúdili násilie na ženách, ako aj násilie všeobecne.
- Násilie na ženách sa skončí len vtedy, keď spoločnosť prestane násilie tolerovať a začne proti nemu konať a keď násilníci prestanú násilie páchať.
- Príčinou násilia je asymetrické rozdelenie moci medzi mužmi a ženami a zneužívanie tejto nerovnosti.

CYKLUS NÁSILIA

Násilie páchané na ženách sa nevyskytuje náhodne, má svoje zákonitosti. Násilie v intímnych vzťahoch nie je jednorazovou udalosťou, opakuje sa, trvá dlhý čas a pomaly sa stupňuje. Násilie začína najprv „útokmi proti ľudskej dôstojnosti, pokračuje útokmi proti zdraviu a vrcholí útokmi proti životu“.

Cyklickosť násilia spočíva v tom, že násilné príhody sa dookola opakujú a časom sa ich krutosť stupňuje a vytvára tak akýsi začarovaný „kruh násilia“, ktorý prechádza určitými fázami.

Cyklus násilia tvoria štyri fázy:

1. Fáza budovania napätia

Zneužívateľ navodzuje drobnými incidentmi verbálneho, emocionálneho či fyzického zneužívania atmosféru strachu. Zvyšuje sa intenzita a frekvencia týchto prejavov. Zneužívateľ vyhľadáva zámienky, prejavuje sa viac agresívne, žiarlivo. Tvrdí, že oprávnene posudzuje vhodnosť a

nevhodnosť ženinho správania. Fáza budovania napätia je považovaná za „ticho pred búrkou“, kedy narastá pocit napätia v rodine. Žena tuší, že sa niečo stane a je neustále v strehu. Táto fáza môže trvať niekoľko minút až niekoľko mesiacov. Počas fázy budovania napätia sa žena cíti byť vinná, keď muž „exploduje“. Muž si je vedomý svojho negatívneho správania a to v ňom vytvára strach, že od neho žena odíde, stáva sa viac agresívnym, žiarlivým a vlastníckym v nádeji, že ženu násilie/brutalita udrží. Často ženy uvádzajú, že čakanie na útok býva horšie ako samotný útok, pretože nevedia čo bude nasledovať. Zabrániť ataku však nemôžu, nech by sa akokoľvek snažili. Zažívajúce násilie nie je vinou ženy.

2. Fáza výbuchu

Štádium je charakterizované nekontrolovaným uvoľnením napätia, ktoré sa navršilo počas prvého štádia. Jeho typickým prejavom je útok. Spúšťačom nie je správanie ženy, ale extrémna udalosť, vnútorné rozpoloženie zneužívateľa. Odlišnosť od prvého štádia spočíva v jeho deštruktívnosti, v tejto fáze ide o samotný akt násilia (fyzické napadnutie,

sexuálne zneužitie...). Výbuch môže byť mierny alebo silný, môže trvať niekoľko minút alebo dní. Je to obdobie, kedy sa od zneužívateľa najľahšie odchádza.

3. Fáza medových týždňov

Fáza medových týždňov je najpokojnejšou fázou cyklu, v ktorej je možné trochu si oddýchnuť a zotaviť sa. V tejto fáze je vo vzťahu prítomné najmenšie napätie, hrozí najmenšie násilie zo strany partnera. Je charakterizovaná milujúcim správaním zneužívateľa - správa sa kajúcne, ospravedľuje sa, sľubuje, kupuje kytice, rodinné výlety, pomáha v domácnosti ... . Muž sa snaží ženu dezorientovať, tým potláča jej snahy zo vzťahu odísť. Žena v ňom opäť vidí muža, do ktorého sa zamilovala, snaží sa sústrediť na „dobré stránky“ muža, nahovára si, že to nie je až také zlé. Aj okolie má sklon posudzovať zneužívateľa na základe dobrých stránok, ktoré ukazuje vonkajšiemu svetu a často mu poskytuje službu tým, že odhovára ženu od odchodu zo vzťahu. Túto fázu je potrebné považovať za súčasť stratégie, ktorou chce zneužívateľ ženu opäť ovládnuť, upevňuje jej závislosť a svoju moc. Ak chcela

žena po útoku odísť, v tejto fáze sa obyčajne k zneužívateľovi vracia, sťahuje žiadosť o rozvod a snaží sa veci urovnať. Aj napriek svojej skúsenosti verí partnerovým slovám, že sa to už nestane. V tejto fáze je pre ženu veľmi ťažké rozhodnúť sa pre ukončenie vzťahu.

4. Fáza popretia

Medzistupňom medzi fázou medových týždňov a fázou budovania napätia je fáza popretia, kedy muži i ženy podceňujú vzniknutý stav. V prvom rade sa to dotýka mužov, ktorí popierajú, že majú nejaký problém. Ženy buď predstierajú, že sa vôbec nič nestalo alebo minimalizujú dôsledky a tvrdia, že sa to už určite nikdy nestane. Často sa násilník ospravedľuje tým, že jeho despoticke správanie jednoducho len dokazuje, ako zúfalo vás potrebuje a miluje alebo sa obhajuje tým, že jeho osud je len vo vašich rukách a že len vy máte moc skončiť násilie, a to tak, že mu ponúknete ešte väčšie dôkazy lásky.

Takýto cyklus môže zo začiatku trvať viac než rok. No postupom času sa môže skrátiť natoľko, že sa

opakuje každý týždeň. Postupne sa fáza medových týždňov úplne vytratí a zostane len cyklus napätia, výbuchu a popretia.

2.2 Prečo je násilie páchané na ženách také rozšírené?

Tak ako v mnohých iných spoločnostiach aj na Slovensku ženy získali podobné práva a slobody ako muži len nedávno. Kedysi potrestanie ženy nebolo považované len za právo a privilégium manžela, bola to dokonca jeho povinnosť. Vo Veľkej Británii mnoho ľudí používa v bežnej reči výraz „právo palca“ nevedomujúc si, že pôvod tohto výrazu pochádza z legálneho práva platného do konca devätnásteho storočia, ktoré oprávňovalo muža zbiť svoju manželku palicou, nie hrubšou ako jeho palec. Už od rímskych čias existuje princíp posilnenia zákona, podľa ktorého by predstavitelia práva nemali zasahovať do domácich záležitostí. Aj dnes sa ľudia zdráhajú urobiť čokoľvek proti násiliu páchanému na ženách v párových vzťahoch, a tak je to často práve žena, čo žije s pocitom viny a hanby. Toto násilie existuje už od dávnych čias a je zakorenené hlboko v názore spoločnosti na vzťah medzi mužom a ženou.

Stretneme sa aj s rozšíreným názorom, že mužské násilníctvo je vrodené, je súčasťou mužskej povahy. Veľmi často je tento názor sprevádzaný myšlienkou, že niektoré ženy sú prirodzene priťahované ku násilníckym partnerom, teda sú čiastočne zodpovedné za násilie. Nikto prirodzene nechce byť šikanovaný alebo zneužívaný, a je jednoducho nesprávne viniť ľudí za to, že sa na nich pácha násilie. Tieto formy uvažovania ešte viac zhoršujú situáciu žien a detí, ktoré sú ohrozované s násilím. Fakt, že násilie v párových vzťahoch je najčastejšie páchané na ženách súvisí však s globálnym fenoménom - rodovou nerovnosťou, čo môžeme považovať za hlboko zakorenené porušovanie ľudských práv.

Násilie páchané na ženách je značne rozšírené, ako aj všeobecné presvedčenie, že je prijateľné. Táto forma diskriminácie, nazývaná „rodové násilie“, sa vyskytuje vo všetkých spoločnostiach, prechádza všetky sociálne, ekonomické, geografické, rasové a náboženské hranice. Každá žena môže byť ohrozená.

2.3 Mýty a pravdy o násilí páchanom na ženách

Aj keď sa informovanosť spoločnosti o danej problematike zvyšuje, táto oblasť je stále plná mýtov a predsudkov. Mnohé z nich pritom vznikajú len jednoduchým neporozumením, čo to vlastne násilie v párových vzťahoch je a ako ho ženy prežívajú. Práve predsudky sú často príčinou záporných odpovedí, ktoré tieto ženy dostanú vtedy, keď hľadajú pomoc. Takisto môžu viesť k nesprávnym radám a k zbytočnému utrpeniu.

Väčšina známych stereotypov nie je podchytená žiadnym prieskumom. V mnohých prípadoch sa vina a zodpovednosť kladie na obeť domáceho násillia, alebo sa ich utrpenie zľahčuje. Je tu rozpor medzi faktami a názormi na túto tému, zakorenené mýty vedú k bagatelizovaniu činov páchaných zneužívateľmi, ktorí sú často krát ospravedlňovaní a vina sa prikladá ženám.

Pracovníci a pracovníčky štátnych, samosprávnych i dobrovoľníckych organizácií musia poznať a vyvracať predsudky a mýty, aby mohli pochopiť, ovplyvniť a zastaviť násilie.

MÝTUS

„Je to len bežná hádka, tí dvaja sa iba hádajú“ alebo „Je to domáca záležitosť“

- Násilie na žene spôsobené mužom, s ktorým žije často zahŕňa znásilnenie, vytrhávanie vlasov, údery, kopance, porezanie a dokonca pokus o uskrtenie.
- Domáce násilie sa môže skončiť smrťou.
- Žena žije v ustavičnom strachu o seba a svoje deti.
- Psychické dôsledky môžu byť veľmi závažné.

S podobným názorom sa môžeme stretnúť veľmi často. Medzi hádkou a násilím je podstatný rozdiel. Pri hádke ide o konflikt dvoch osôb, ktoré sú približne rovnako silné. V každom vzťahu je normálne a prípustné mať odlišný názor. Rozdiel medzi hádkou a násilím spočíva v nerovnosti sily a moci. V prípade násillia je prevaha moci vždy na jednej strane, takže druhá strana nedisponuje dostatočnými prostriedkami, ktoré by mohla využiť na presadenie svojej vôle, alebo na svoju ochranu. Pri násillí nejde

o spor, ale o kontrolu. Hádka sa mení na násilie, keď silnejšia strana - osoba fyzicky silnejšia, ozbrojená, disponujúca financiami, zneužije svoju prevahu na presadenie svojich záujmov. Strach nedovolí žene nesúhlasiť. Muži používajú termín „hádky“ pre situácie, kedy žene nedovolia mať odlišné stanoviská od muža. Ak zľahčujeme násilie na ženách ako hádku medzi partnermi, je to posolstvo pre páchatel'ov, že to, čo robia, nie je také zlé a obetiam sa tým dáva na vedomie, že násilie netreba brať tak vážne.

MÝTUS

„Nikto by nemal zasahovať do domácich záležitostí“ alebo „Mňa sa to netýka, násilie v rodine je súkromná záležitosť, štát by sa do toho nemal miešať“

- Len preto, že sa násilie odohráva doma, nič ho nerobí menej závažným alebo krutým. Nedávny britský prieskum zameraný na páchanie trestnej činnosti zistil, že najpočetnejšiu kategóriu útokov tvorí domáce násilie a 80 %

násilia bolo spáchaného na ženách.

- Ľudia pracujúci so ženami, ktoré sú obeťami domáceho násilia si musia byť vedomí, že ide o veľmi závažnú formu šikanovania a kontroly. Domov a rodina neznamená nebeskú ochranu pre každého. Majú ženy ostať nechránené zákonom len preto, že zločin sa koná v ich vlastnom dome?
- Domáce násilie sa týka každého - môže postihnúť vašu sestru, priateľku, mamu, alebo kolegyňu. Nevšímovosť voči domácemu násiliu môže byť považovaná za formu jeho tolerancie.

Násilie v intímnych vzťahoch nie je len záležitosťou páru, ale aj spoločnosti a verejnosti. Násilné činy sú podľa našich zákonov trestné bez ohľadu na to, či sú páchané v rodine, alebo mimo nej, preto je povinnosťou štátu zabezpečiť ochranu týraným ženám. Ak štát, jednotlivé jeho systémy, inštitúcie a ich pracovníci tolerujú a umožňujú násilie, ak nechránia obeť, dochádza k sekundárnemu, inštitucionálnemu násiliu.

MÝTUS

„Domáce násilie sa vyskytuje len v chudobných alebo „problémových“ rodinách

- Ktorákoľvek žena môže zažiť domáce násilie, vyskytuje sa vo všetkých typoch rodiny bez ohľadu na rasu, vek alebo sociálnu vrstvu.
- Ženy z pracujúcej triedy viac vyhľadávajú krízové strediská, pretože často nemajú prístup k peniazom, alebo nemajú kam ísť.
- Neexistuje dôkaz o prevládaní domáceho násilia v danej sociálnej skupine. Niektorí muži sú násilníci či svojim partnerkám jednoducho preto, že dlho žili v spoločnosti, ktorá tolerovala kriminálne správanie.

Názor, že násilie sa týka len problémových rodín vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násilie utajuje väčšmi, ako v iných. Pre ženy z tých skupín, kde je rozprávanie o zážitkoch s násilím veľmi tabuizované, je hľadanie pomoci

ťažšie. Násilie môže postihnúť každú ženu, nezávisle od príslušnosti k sociálnej vrstve, kultúre a náboženstvu a nezávisle od veku. Rodovo podmienené násilie sa vyskytuje vo všetkých sociálno - ekonomických skupinách. Týranie žien mužmi nie je problémom, ktorý by sa dal pripísať určitému typu mužov, napríklad nezamestnaní, či psychicky chorí. K týraniu žien dochádza aj v bohatých, aj vo vysoko vzdelaných rodinách. Mnohí násilníci robia len to, čo považujú za svoje prirodzené právo na dosiahnutie dominancie nad ženami.

MÝTUS

„Len opití, nadrogovaní muži alebo “mačovia“ sa dopúšťajú domáceho násilia”

• Násilníci sa nachádzajú medzi všetkými typmi mužov; niektorí z nich môžu nezainteresovaným ľuďom pripadať civilizovaní a očarujúci, čo ženám bráni, aby vyhladali pomoc. Mnohé ženy sa totiž obávajú, že im nikto nebude veriť.

- Alkohol by sa nikdy nemal používať na ospravedlňovanie domáceho násilia. Často sa vníma ako spúšťač alebo vysvetlenie násilia a ženy ľahko uveria, že ich partner by ich neudrel v triezvom stave.
- Domáce násilie sa bežne vyskytuje aj tam, kde alkohol a drogy nie sú prítomné. Naopak, mnohí ľudia, ktorí pijú alebo užívajú drogy, sa nesprávajú násilnícky.

Alkohol nie je skutočnou príčinou násilia, môže byť len spúšťačom násilia v konkrétnej situácii. Odbúrava zábrany, čím sa zosilňujú agresívne impulzy. Muži, ktorí týrajú svoje ženy, páchajú násilie vtedy, keď sú opití, ale aj keď sú triezvi. Stav opitosti využívajú násilnícki muži ako argument na ospravedlnenie svojho násilníckeho správania, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy. Skutočná podstata problému spočíva v celkovom nerovnocennom postavení ženy a muža v rodine a spoločnosti. Je ňou zneužívanie prevahy moci mužom vo vzťahu k žene a mužmi ako skupiny vo vzťahu k ženám na úrovni spoločnosti, je ňou pretrvávanie patriarchálnych, tradičných predstáv o

postavení a role žien a mužov. Zahraničné výskumy ukazujú, že ženy, ktoré žijú s alkoholikom sa stávajú obeťou násillia päťkrát častejšie. Väčšina zneužívateľov nie sú alkoholici.

MÝTUS

„Ona si o to koledovala / vyprovokovala / zasluži si to / páči sa jej to”

- Toto je snád' najkrutejší mýtus o domácom násillí. Nikto sa nedožaduje toho, aby bol zneužívaný/ná - ak by sa akákoľvek forma zneužívania, bez ohľadu na príčiny, stala na ulici, ľudia by zakročili alebo zavolali rýchlo políciu.
- Neexistuje príčina, pre ktorú by sa násillie v domácom prostredí malo vnímať odlišne. Ženy často obviňujú samé seba za domáce násillie, ale robia to v dôsledku otrasenej sebaúcty a v dôsledku postojov spoločnosti.
- Neexistuje žiadne ospravedlnenie násillia či už doma alebo mimo domova.

Tento postoj legitimizuje páchanie násillia v určitých situáciách, vinu za násillie pripisuje obeť a mužov páchajúcich násillie zbavuje zodpovednosti. Násillnícki muži uvádzajú neuveriteľne širokú paletu správania, prejavov a vlastností žien, ktorými podľa nich ženy provokujú ich násillnícke správanie. Argumentovanie, že obeť sama zapríčinila násillie, je typické pre agresorov všeobecne, týmto chcú dosiahnuť, aby ich násillné správanie bolo ospravedlnené. Veľkú časť násillníckymi mužmi popisovaného správania ich manželiek však možno hodnotiť ako neutrálne správanie (ba aj pozitívne). Lenže podstatnou súčasťou kognitívneho systému násillníka je presvedčenie, že on je oprávnený posudzovať vhodnosť alebo nevhodnosť správania ženy, pričom jeho očakávania týkajúce sa „rolového“ správania muža a ženy sú veľmi tradicionalistické, a ďalšie presvedčenie, že ak sa žena správa nevhodne, jej muž ju môže potrestať, aj zbiť. Ak aj žena urobí alebo povie niečo nevhodné, to nie je dôvod pre to, aby muž reagoval tak, že ženu udrie, nedá jej peniaze ... Môže zo situácie odísť, môže urobiť mnoho iných vecí a je to len jeho vec a zod-

povednosť, aby svoju agresivitu zvládol bez násilia voči žene.

MÝTUS

„Ona nehovorí pravdu“ alebo „Je to len výhodka kvôli tomu, aby získala bývanie alebo výhody pri rozvode“

- Domáce násilie je obklopené mýtmi a hanbou a len málo žien by v tomto ohľade klamalo. V podstate je to jeden z mýtov, ktorý mnohým ženám bráni hľadať pomoc inde.
- Bývať v útulku/náhradnom bývaní nie je jednoduché. Mnohé útulky sú slabo financované a ich obmedzené kapacity sú často predimenzované. Je nepravdepodobné, že akákoľvek žena by zo seba a svojich detí urobila bezdomovcov, pokiaľ by nebola naozaj zúfalá. Nepostačujúce ubytovacie kapacity spôsobujú, že niekedy nájdenie náhradného ubytovania môže trvať viac ako rok. Nie všetky ženy, ktoré zažili násilie, sú vnímané ako „bezdomovkyne“ a „ohrozené“.

Opak je pravdou. Ženy násilie oveľa častejšie utajujú alebo bagatelizujú, ako by v tomto smere prehánali. Pravdepodobnejšie je, že násilie nikto nezverejní a neoznámí. Malé percento žien sa odhodlá bojovať a zverejniť svoju situáciu. Týrané ženy majú tendenciu mužovo násilie skôr podhodnocovať, než nadhodnocovať, dokonca muža ospravedlňovať a obviňovať seba.

MÝTUS

„Domáce násilie je následkom zažívania násilia v pôvodnej rodine, muži týrajú ženy, pretože sami v detstve zažili násilie“

- Mnohí muži, ktorí sú násilníci voči svojej partnerke, pochádzajú z rodín bez násilnej skúsenosti.
- Mnohé rodiny, v ktorých je násilie prítomné, nemajú násilníckych synov.
- Rodina nie je jediné prostredie formálne ovplyvňujúce správanie. V právnom, sociálnom a ekonomickom systéme spoločnosti ako celku je viac všeobecných nerovností.

- Samozrejme, niektorí muži, ktorí páchajú domáce násilie, môžu pochádzať z násilnickeho prostredia, ale výskumy ukazujú, že tomu tak byť nemusí.

Tento mýtus slúži mužom ako zámienka pre ich vlastné násilie. Prezentujú svoje správanie ako naučené, čím ho pred sebou samým vnútorne ospravedlňujú. Prieskumy našli určitú súvislosť, avšak nie jednoznačnú spojitosť, pretože väčšina mužov, ktorí sa stali násilníkmi, nikdy neboli svedkom násilia voči ich matkám a dve tretiny mužov, ktorí boli svedkami násilia, svoje partnerky netýrajú. Muži, ktorí páchajú násilie, síce mohli v detstve zažívať násilie a vlastné zážitky s násilím sú istým „rizikovým“ faktorom, ktorý môže viesť k tomu, že sa človek správa násilnícky, ale negatívne skúsenosti z detstva môžu viesť aj k odmietavému postoj voči násiliu. Zážitky z detstva majú teda rôzne následky. Niekedy môžu síce násilnicke správanie vysvetliť, ale nikdy ho nemôžu ospravedlniť.

MÝTUS

„Niektoré ženy sú závislé na násilných a zneužívajúcich mužoch a majú „rady násilie“, samy si vyberajú partnerov, ktorí ich týrajú“

- Niektoré ženy, ktoré odišli z násilného vzťahu a musia sa s ním aj následne vyrovnávať, sú náchylnejšie na vzťahy s násilnými mužmi ako iné ženy.
- Polícia čoraz častejšie zaznamenáva „sériových násilníkov“. Sú to muži, ktorí idú z jedného násilného vzťahu do druhého a zvyčajne vyhľadávajú zraniteľné ženy. Zdá sa, že niektorí muži by mohli byť 'závislí' na násilnom správaní voči ženám.
- Tento mýtus nezohľadňuje komplexnosť pôsobenia moci a kontroly v rámci domáceho násilia a čo je horšie, podceňuje dopad a účinky na ženy žijúce s domácim násilím.

Tento mýtus je aj úzko spojený s názorom, že týrané ženy sú masochistky. Táto domnienka pre-

súva vinu za násilnícky vzťah na ženu. Neexistuje však žiaden vedecký dôkaz, ktorý by potvrdzoval, že existuje taký typ žien, ktoré sa úmyselne vystavujú násiliu. Žiadna žena nechce, aby ju niekto bil, znásilňoval, alebo ju zavraždil. Na začiatku vzťahu tyrani obvykle nepoužívajú násilne prostriedky, takže žena nevie, s kým ma do činenia. Takmer nepozorovane sa potom „rytierska ochrana“ mení na kontrolujúceho muža, intenzívna zaľúbenosť prechádza do prudkej žiarlivosti, postoj typu „som do teba zaľúbený“ sa mení na „mám právo na teba i tvoje telo“. Až po určitom čase spolužitia sa u zneužívateľa začínajú objavovať násilnícke sklony. Jednotlivé prejavy takéhoto správania sa veľmi ťažko identifikujú. Laik len s ťažkosťami pozoruje, kedy sa začína zneužívanie moci, kontroly a útlaku.

MÝTUS

„Muži týrajú svoje ženy preto, že nedokážu svoje city prejavit' iným spôsobom“

Násilné činy v súkromnej sfére sa vo všeobecnosti chápu ako afektívne konanie - muž jednoducho niekedy „vybuchne“, pretože vraj nevie so svojimi citmi inak zaobchádzať. Tento argument však prehliada skutočnosť, že muži ani v stave silného afektu neudrú svojho šéfa, svoju ženu však často áno, z toho vyplýva, že ich násilné konanie je spravidla výberové. Potvrdiť emocionálnu bezmocnosť mužov ako vysvetlenie mužského násillia, znamená akceptovať výhovorky zneužívateľov a dávať im status dokázanej pravdy. Jedná sa o presne premyslené konanie, obeť si vyberajú. Muži, ktorí sa uchylujú k násiliu, v skutočnosti presadzujú svoju moc, nekonajú na základe bezmocnosti.

Pravdou je, že niektorí muži sú násilní voči svojim partnerkám a niektorí nie sú. Problémom je, že spoločnosť už veľmi dlhú dobu dovoľuje násilné správanie v rodine.

2.4 Následky násilia páchaného na ženách

Fyzickými dôsledkami domáceho násilia môže byť smrť, trvalé zranenia po bodnutí, prehodení cez sklenené dvere, ohluchnutie po dlhotrvajúcich úderoch do hlavy. Aj keď sa nevyskytnú trvalé zranenia, môžu byť veľmi vážne - bolestivé modriny a tržné rany, spálené hrdlo po pokusoch o uškrtenie, plešiny ako dôsledok po vytrhávaní vlasov, zranené oči a rezné rany.

Ďalšie následky sa nemusia zjaviť okamžite, ale sú rovnako ničujúce. Násilie môže zničiť sebavedomie ženy, spôsobuje depresie, agorafóbiu, alebo neschopnosť sústrediť sa, ničí domáci život ženy, keďže pre ňu neexistuje miesto na relax a bezpečie bez utláčania alebo kontroly a hrozba násilia je stále prítomná. Násilie v párovom vzťahu poškodzuje sebavnímanie. Žena sa vo svojom vlastnom dome necíti bezpečne. Môže mať strach z toho, že urobila niečo, kvôli čomu si takéto zaobchádzanie zaslúži. Môže byť nervózna zo všetkého, čo vykonáva.

Ak má žena deti, pokúša sa ochrániť ich potreby a bezpečnosť, tak isto ako aj svoje vlastné a je pravdepodobné, že si je vedomá ničivých dôsledkov násilia. Deti sú často svedkami násilia páchaného na ich matke, čo spôsobuje emocionálne poruchy. Muž niekedy zneužíva deti tak, že matke hrozí ich unesením alebo ublížením, alebo je k deťom násilný.

Výsledkom je žena, ktorá sa zúfalo snaží zmeniť svoju situáciu a situáciu svojich detí. Avšak jej sebavnímanie sa mení kvôli zneužívaniu, cíti sa vinná a pochybuje o sebe, nie je schopná dostatočne ovládať svoj vlastný život. Ak poskytujeme služby ženám zažívajúcim násilie, je dôležité rozumieť dlhotrvajúcim dôsledkom na schopnosť ženy vidieť jasne svoje voľby a efektívne ich prezentovať.

Všetky tieto následky podlamujú schopnosť ženy viesť zdravý, silný život dospelého človeka. Ako je možné plánovať niečo, ak žijete v neustálom strachu zo zneužívania?

NÁSLEDKY DLHOTRVAJÚCEHO ZNEUŽÍVANIA:

- Degradácia
- Strach
- Pocit zodpovednosti alebo sebaobviňovanie za páchané násilie
- Pocit premeny na obyčajný objekt - najmä ak ide o sexuálne zneužívanie
- Pocit ochudobnenia
- Prekrúcanie reality (napr. zjemňovanie násilia)

ŽENA STRÁCA:

- Sebaúctu
- Identitu
- Schopnosť zaoberať sa každodennými povinnosťami
- Schopnosť rozhodovať sa
- Nádej v budúcnosť
- Spôsobilosť byť rodičom alebo vieru v rodičovstvo

2.5. Prečo ženy ostávajú v násilnom vzťahu?

Vo chvíli, keď sa žena rozhodne ukončiť násilnícky vzťah, už pravdepodobne skúsila všetko, aby rozpadu rodiny zabránila. Chce, aby násilie prestalo. Často si však želá udržať vzťah, či manželstvo. Mnoho žien má strach z budúcnosti, zo zhoršenia finančnej situácie, zo straty domova, bojí sa o seba i deti. Najväčším spútaním je cyklus násilia – muž, ktorý ženu miluje, bije a ošetruje jej rany. Kontrast medzi jeho starostlivosťou, srdečnosťou a týraním spôsobuje jej nerozhodnosť pri odchode. Opustenie domova patrí k nebezpečným fázam násilia, ženy bývajú vystavené až smrteľnému ohrozeniu zo strany zneužívateľov. Dôvodom, prečo ženy na celom svete ostávajú v domácnosti, kde je na nich páchané násilie, určite nie je fakt, že by im vyhovovalo týranie, ale patria sem najmä:

- ekonomická závislosť - žena často nemá vlastný príjem, byť, nemá kam odísť s deťmi,
- strach z budúcnosti - žena sa obáva toho, čo sa stane,

keď odíde od partnera, čo bude sama robiť, čo bude s deťmi, ako partner na jej zámer odísť zareaguje, ako sa bude na to pozerat' okolie a podobne,

- vedomie o nedostatočnej legislatíve a o chýbajúcom systéme pomoci,
- tradičný obraz o role ženy - žena má žiť pre druhých, má zodpovednosť za citovú klímu v rodine, nesie vinu za nefunkčnosť rodiny, žena má potlačovať vlastné potreby v prospech rodiny.
- viera ženy, že sa muž zmení,
- tlak okolia, ktorý ženu vlastne obviňuje, stavia do pozície, že je za to vinná ona,
- špecifický emocionálny vzťah ženy k násilníkovi označovaný ako štokholmský syndróm,
- nedôvera k polícií,
- pocit hanby,
- strach z nepochopenia okolím, keď zneužívateľ pôsobí na verejnosti ako „vzorný manžel“, či človek v „dobrom postavení“.

Mnoho ľudí si kladie otázku, prečo ženy ostávajú

v násilnom vzťahu. Hoci je násilie páchané na ženách v párových vzťahoch skutočným násilím a skutočným zločinom, predsa sa odlišuje od ostatných foriem násilného zločinu špecifickým a komplexným spôsobom:

- často sa odohráva za zavretými dverami, ukrýva sa pred zrakom verejnosti a často je neznáme komukoľvek, kto nepatrí do najbližšej rodiny,
- napádanie/násilie sa vyskytuje v najposvätejšej a najosobnejšej inštitúcii našej spoločnosti, „v rodine“,
- agresor má zvyčajne prostredie násilia absolútne pod kontrolou,
- „páchateľ“ a „obeť“ sú v jednom z najužších zväzkov, ktoré sú v našej spoločnosti známe,
- zneužívateľ väčšinou prehlasuje, že ženu miluje.

Útek z takéhoto vzťahu sa zdá byť v najlepšom prípade náročný, v najhoršom neskutočný. Je obzvlášť náročné prestať veriť niekomu, alebo prestať milovať niekoho, komu ste zasvätili svoj život, alebo niekoho, kto je otcom vašich detí.

Hľadať pomoc alebo hovoriť nahlas o násilí vo vzťahu je veľmi ťažké. V našej kultúre sú ženy vnímané ako osoby zodpovedné za emocionálnu rovnováhu rodinného života. Ak sa veci nedaria, ženy majú strach, že je to ich chyba a budú považovať neúspech za ich vlastné zlyhanie.

PREBERANIE ZODPOVEDNOSTI ZA NÁSILIE VO VZŤAHU

Prieskum zaoberajúci sa otázkou, prečo ženy ostávajú tak dlho v násilnom vzťahu s mužom poukazuje na to, že ženy často preberajú zodpovednosť za mužovo násilníctvo. Krízové centrá často počujú ženy vyslovovať nasledujúce názory, ktoré signalizujú, že sa považujú byť zodpovedné za násilie, ktorým trpia ony a aj ich deti:

- „Ak ostanem, môžem ho zachrániť/pomôcť vyriešiť jeho problém“ (Odvolóva sa na etiku záchrany).
- „V skutočnosti to nie je jeho vina - je chorý / nevyrovnaný/pod tlakom“ (Páchatel' je stavaný do pozície obeť).

- „Možno to nie je až také zlé, mala by som si na to len zvyknúť“ (Odmietanie zranení).
- „Je to pravdepodobne moja vina, že sa stáva násilníckym“ (Sebaobviňovanie obeť).
- „Nevedie žiadna cesta von/žiadna iná možnosť“ (Odmietanie voľby).
- „Bolo by nesprávne opustiť ho. Mala by som sa držať pri ňom“ (Odvolóvanie sa na oddanosť).
- „Stále mi na ňom záleží, stále ho milujem.“ (Odvolóva sa na city).
- „Nemôžem vziať deti preč od otca“ (Odvolóva sa na sociálnu povinnosť).

STRACH Z ODCHODU

Popri sociálnych a emocionálnych nátlakoch na zotrvanie vo vzťahu ženy pociťujú praktický a emocionálny strach z odchodu:

STRACH Z HANBY

- Len málo ľudí prijme predstavu, ako polícia odváža ich partnera preč pred zrakom susedov.
- Ženy často radšej „kričia ticho, aby susedia nič nepočuli“, aby sa vyhli pocitu viny a hanby, ktoré sú s domácim násilím spojené.
- Pre mnoho žien je ťažké priznať aj pred priateľmi a rodinou, že sú obeťami násillia.

STRACH Z ODPLATY NÁSILNÉHO PARTNERA

- Ide o logickú odpoveď a/alebo spôsob o prežitie. Štatistiky a prax ukazujú, že žena je vo väčšom ohrození násilného útoku práve potom, čo opustí svojho partnera.
- Násilný muž sa môže vyhrážať zabitím žene a/alebo jej deťom, aby zabránil žene v odchode.

STRACH O ODVEDENIE DETÍ

- Toto môže použiť muž ako hrozbu v prípade, že ho

žena chce opustiť.

- Prežívanie hanby a nízka sebaúcta môžu podlomiť jej vieru, že je dobrou matkou a partnerkou.
- Predstava, že bude deti vychovávať sama, bez partnera, je skľučujúca.

STRACH Z NÁHLEHO VYTRHNUTIA DETÍ ZO ŠKOLY A DOMOVA

- Hlavným dôvodom, prečo ženy ostávajú v násilnom vzťahu je starosť o blaho detí.
- Často sú to ženy a deti, kto ostane bez domova, pretože aj ak žena preruší vzťah, hrozby nevymiznú.
- Nikomu sa nepáči predstava skrývania v krízovom centre, počas čakania na presťahovanie, so strachom, že bude nájdená, sťahovanie detí z domu, od ich hračiek, priateľov, školy, alebo domácich zvierat.

STRACH Z FINANČNEJ TIESNE

- Odchod alebo odlúčenie od partnera môžu znamenať

dramatickú stratu príjmu. Žena môže stratiť prácu ako dôsledok odlúčenia. Starostlivosť o dieťa nie je ľahko dostupná a nie je lacná.

- Ženy často nevedia, že majú nárok na peniaze najmä vtedy, ak boli roky finančne závislé na svojom partnerovi.

STRACH Z DLHOTRVAJÚCEHO ŽIVOTA BEZ DOMOVA

- Odchod od partnera môže znamenať stratu domáceho majetku a komunity.
- Je ťažké získať ubytovanie v azylovom dome. Centrá nie sú dostatočne vybavené a sú ťažko prístupné.
- Rodiny môžu žiť v azylovom dome niekoľko mesiacov predtým, než sa presťahujú na nové miesto. Predstava usadenia sa v novom dome, v novej lokalite a spoločnosti je často desivá.

2.6 Prečo sa ženy vracajú do násilného vzťahu

Žena si sama musí vytvoriť svoj vlastný časový režim v procese získavania kontroly nad svojim životom. Žena sa vracia do násilného vzťahu z viacerých praktických dôvodov:

- Je náročné byť v úplnom bezpečí od násilného ex-partnera. Mnohé ženy sa vracajú, pretože neveria, že sa môžu oslobodiť od hrozby násillia.
- Nátlak na udržanie rodiny pohromade. Žena je ochotná dať mužovi druhú šancu, najmä ak on sľúbi, že sa to už nebude opakovať.
- Nie je ľahké byť osamote, najmä ak vlastná sebaúcta je dosť nízka. V našej spoločnosti sa hľadí na matky bez partnera negatívne. Pre mnoho žien je náročné prekonať problémy osamote, najmä ak sa k nim nedostane podpora, ktorú potrebujú.
- Finančná tieseň je dôležitý dôvod, pre ktorý sa ženy vracajú do násilného vzťahu.

- Niektoré ženy sú donútené vrátiť sa do vzťahu za svojimi deťmi.
- Oddanosť detí môže byť rozdelená a tak veria, že je lepšie, ak rodičia žijú spolu.
- Láska a oddanosť k násilníkovi zohrávajú dôležitú rolu v rozhodovaní sa ženy, ktorá žije v domácom násilí.

Poskytovatelia služieb by nemali mať vysoké nároky na ženy potom, čo im pomohli odísť. Najúčinnjšou pomocou je v takomto prípade práve poznanie dlhotrvajúcich následkov násilného vzťahu a ťažkostí s tým spojených. Ženy aj deti potrebujú ďalšiu podporu aj po odchode. Mnohé ju potrebujú od viacerých organizácií zahŕňajúcich krízovú pomoc, sociálne zabezpečenie, legislatívne riešenie problémov, zdravotnú pomoc. Preto je dôležité vytvárať siete organizácií a hľadať najefektívnejšie spôsoby pomoci a navzájom vedieť o službách a aktivitách, ktoré tieto jednotlivé organizácie poskytujú (viac Kapitola 4).

Podpora by mala byť prístupná a dostupná vždy, ale aj napriek tomu sa žena často vracia do násilného vzťahu.

Štokholmský syndróm

Prieskumy ukazujú, že žena obvykle zažíva násilie niekoľko rokov, kým sa odhodlá vyhľadať pomoc. U unesených rukojemníkov alebo vojnových zajatcov sa často vytvorí (ako stratégia prežitia) to, čo psychológovia nazývajú „štokholmský syndróm“. Prejavuje sa priateľským, dôverným správaním voči podmaniteľom.

Psychologický výskum v USA prináša predpoklad, že podobný princíp platí aj pre ženy žijúce v násilnom vzťahu (Graham, 1988). Keď rukojemníci reagujú na ich prežívanie týmto spôsobom, všeobecne sa ich reakcia chápe ako stratégia sebazáchrany. Ak žena ostane v násilnom vzťahu, neznamená to, že ide o znak slabosti alebo nezodpovednosti. Je to pochopiteľná ľudská odpoveď na dlhotrvajúcu izoláciu a narušenie identity jednotlivca, ako dôsledok zneužívania.

Štokholmský syndróm môže byť jedna z možností, prečo ženy ostávajú alebo sa vracajú do zneužívajúceho vzťahu. Zneužívanie sily a kontroly môže znamenať, že správanie ženy v násilnom vzťahu vonkajší svet nepochopí, najmä sa neberie do úvahy, akému silnému ovládaniu bola podriadená v niektorých prípadoch aj veľa rokov.

Žena, na ktorej je páchané násilie sa nachádza v špecifickom emocionálnom vzťahu – mimoriadne silnej moci, voči, ktorej je bezmocná. Pozorovaním sa u žien zistili rovnaké prejavy a symptómy ako u ľudí, ktorí prežili koncentračné a zajatecké tábory, boli obeťami únosov, prepados alebo prežili prírodné katastrofy. Jedným zo znakov tohto špecifického emocionálneho vzťahu označovaným „štokholmský syndróm“ je lojalita k násilníkovi, snaha chrániť ho a dokonca súcitiť a spolupráca s ním.

Vznik štokholmského syndrómu je podmienený:

1. ohrozením života obeť;
2. obeť nemôže uniknúť, respektíve je o tom presvedčená;

3. izoláciou od iných ľudí;
4. prechodnou náklonnosťou, prechodným priateľským správaním násilníka.

2.7 Varovné signály násillia v párovom vzťahu

Existujú spoločné črty zneužívateľov, ktorí sa správajú násilnícky, ich poznanie nám môže pomôcť odhaliť potenciálneho násilníka, ktorý sa môže prejavovať tým, že:

- trvá na príliš rýchlym zblížovaní sa vo vzťahu,
- nerešpektuje partnerkine hranice,
- správa sa nadmieru vlastnícky alebo žiarlivo,
- uráža vzhľad a osobu partnerky,
- nepreberá zodpovednosť za svoje konanie,
- obviňuje druhých za svoje zlyhanie alebo ťažkosti,
- v minulosti niekoho zbil,
- viní partnerku z predchádzajúceho vzťahu za jeho zly-

hanie,

- vyrastal v rodine, kde sa vyskytovalo zneužívanie a násilie,
- má striktné stereotypné názory na úlohy pohlaví,
- trvá na tom, aby sa partnerka vzdala svojich aktivít vo voľnom čase,
- nechce, aby partnerka trávila čas so svojou rodinou alebo priateľmi,
- zdá sa byť príliš dobrý na to, aby bol reálny,
- častuje druhých tvrdými urážlivými poznámkami,
- stráca sebakontrolu a je impulzívny.

Ktorýkoľvek z týchto signálov sám o sebe ešte nemusí byť znakom potenciálneho násilného správania. Je však dôležité neignorovať „varovné signály“. Je potrebné nechať si čas na dôkladné spoznanie partnera. Tieto signály by mali byť hlavne témou na diskusiu v rámci preventívnych aktivít realizovaných v záujme zlepšovania a vytvárania kvalitnejších a hodnotnejších partnerských vzťahov.

3.1 Služby ZZŽ MyMamy - sociálne služby pri práci s rodinou, v ktorej sa vyskytlo násilie

Základnou činnosťou v oblasti práce s klientkami, ženami, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch je ambulantná sociálna služba poskytovaná formou základného a špecializovaného sociálneho poradenstva realizovaná na základe registrácie na samosprávnom kraji a akreditácie na Ministerstve práce sociálnych vecí a rodiny v súlade so zákonom č. 448/2008 Z.z. Tieto služby majú byť dostupné pre všetky ženy a preto by mali byť poskytované pre klientky bezplatne. Pri úvodnom rozhovore je potrebné klientku informovať o službách, ktoré organizácia poskytuje a o tom, za akých podmienok a akou formou sú tieto služby poskytované (za úhradu, bezplatne, ako je to v prípade ambulantných, ako v prípade pobyto- vých služieb).

**Ambulantné služby poskytované ženám, obe-
tiam násilia v párových vzťahoch zahŕňajú:**

- krízové strániace poradenstvo (strániace – stojíme na strane klientky) – poskytované krízovou poradkyňou,
- psychologické poradenstvo pre ženy a deti – v prípade záujmu a potreby zo strany ženy,
- právne poradenstvo – zastupovanie na súdoch, spre- vádzanie na súdne pojednávania, príprava na vypo- čúvanie a pod.,
- podporné skupiny – skupina otvorená pre aktuálne klientky, bývalé klientky, ale aj pre všetky ženy, ktoré hľadajú odpoveď na otázku, či žijú v násilnom vzťa- hu,
- terapie pre ženy a deti – arteterapia, hipoterapia, muzikoterapia, biblioterapia a pod. pre bývalé klientky, prípadne klientky žijúce v bezpečí, mimo dosahu zneužívateľa.

Súčasťou poradenských služieb je aj poraden- stvo prostredníctvom web fóra a elektronické poraden- stvo / on-line krízové poradenstvo pre ženy anonymne aj neanonymne s možnosťou získať základné informácie a základnú podporu v čase rozhodovania sa o spôsobe

riešenia situácie násilia v párovom vzťahu. Táto forma sa v poslednom čase ukazuje ako vhodný spôsob pre vyhľadanie prvotných informácií a kontaktov pre ženy, ktoré si nájdu spôsob, ako bezpečne využívať tento informačný kanál (súčasťou on-line poradenstva by mal byť vždy jasný návod ako bezpečne využívať internet tak, aby nedošlo k ohrozeniu zo strany zneužívateľa a informácie boli pred ním dostatočne chránené).

Poradenstvo zabezpečuje krízová poradkyňa, vyškolená pre túto špecifickú činnosť v rámci akreditovaného vzdelávania, prípadne pracovníčka s potrebným vzdelaním po zaškolení (vzdelanie humanitného smeru, preferovane sociálna práca). Právne poradenstvo a psychologické poradenstvo je potrebné zabezpečiť odborníkmi z daných odborov, navyše taktiež zaškolenými v téme násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch. Dôležitou súčasťou činnosti najmä neziskových organizácií pracujúcich v tejto oblasti je aj činnosť dobrovoľníkov, ktoré sa podieľajú na zabezpečovaní niektorých špecifických aktivít (sprevádzanie klientok na jednaní na

úradoch, organizačné zabezpečenie podporných skupín, práca s deťmi v čase poradenských rozhovorov s matkami a pod.). Dobrovoľníctvo je omnoho viac využívaným spôsobom práce v danej oblasti v okolitých krajinách, v našich podmienkach to významne závisí od možnosti organizácie, pokiaľ ide o priestor časový, fyzický aj finančný na zahrnutie dobrovoľníkov do činnosti.

O službách, ktoré organizácia poskytuje klientke sa spisuje zmluva o sociálnych službách, v ktorej je zafinancovaná tzv. objednávka klientky, čo znamená jej predstavu o potrebných službách zo strany poradenskej pracovníčky a organizácie pri riešení jej zložitej životnej situácie, teda či má záujem o získanie náhradného bývania, právnych služieb, konzultácií s psychologičkou, sprevádzanie na inštitúciách. Obsah tejto zmluvy sa tvorí postupne, počas pravidelných stretnutí krízovej poradkyne s klientkou.

V rámci realizácie pobytovej sociálnej služby je možné pre klientky zabezpečiť dočasné bývanie. V sú-

časnosti napr. naša organizácia poskytuje tento druh služby v zariadení núdzového bývania, ktoré je z dôvodu bezpečnosti klientok na utajenej adrese. Táto služba je poskytovaná za úhradu, je spoplatnená podľa cenníka a v súlade so zmluvou o poskytovaní služieb a ubytovaní. Zariadenie má celkovú kapacitu 11 osôb (maximálne tri ženy a osem detí vo veku do 18r.).

Na Slovensku neexistuje zariadenie typu Bezpečných ženských domov, tak ako je tomu vo väčšine štátov Európy a preto rozhodnutie, či žena v situácii násillia opustí svoj domov a využije služby nešpecifického zariadenia napr. typu núdzového bývania je sťažené aj nedostatočnou úrovňou ochrany a služieb poskytovaných v takýchto zariadeniach, keďže za súčasnej legislatívnej a finančnej situácie je ťažké zabezpečiť základné podmienky pre fungovanie špecifických „shelterov“ (azylových domov s ochranou), tak aby spĺňali aspoň základné štandardy ich fungovania (24-hodinová služba a dostupnosť, dostatočná ochrana obyvateľiek, napr. napojením na centrálny policajný pult, dostatočné zabezpečenie

základných hygienických potrieb súvisiacich so zabezpečením stavby a údržby domácnosti pre klientky a ich deti, dostupné služby sociálnych pracovníčok, právničiek, psychologičiek a predstaviteľiek ďalších pomáhajúcich profesií, atď.) A tak sa v tejto sfére dostávame do začarovaného kruhu, kde tvorcovia legislatívy a subjekty regionálnej a miestnej samosprávy argumentujú, že nie je záujem o ubytovanie v zariadeniach určených pre krízové situácie a klientela a organizácie pracujúce v oblasti násillia v párových vzťahoch majú skúsenosť, že ponúkané ubytovacie služby nespĺňajú základné kritériá, ktoré by boli dostatočnou zárukou pre bezpečné a komplexné riešenie pre klientky a ich deti. Dúfame, že aj v tejto oblasti v najbližšom čase však určite dôjde k pozitívnym zmenám, keďže Slovensko je členom európskeho legislatívneho priestoru a v oblasti boja proti násilliu ratifikovalo záväzné medzinárodné dokumenty týkajúce sa aj nastavovania špecifických služieb pre túto klientelu.

Terénna práca v ponímaní organizácie pracujúcej v oblasti násillia v párových vzťahoch spočíva najmä

v preventívnych aktivitách. V posledných dvoch rokoch, vďaka prostriedkom získaným z medzinárodných zdrojov, bolo možné aj v spolupráci s inými organizáciami (najmä OZ ESFEM) realizovať mnoho intenzívnejšie preventívne aktivity zamerané na primárnu prevenciu na stredných školách a na vidieku, kde s využitím výukových materiálov a dokumentárnych filmov realizuje ZZŽ MyMamy diskusie zamerané na tému rodovej rovnosti a jej súvislosti s rodovo podmieneným násilím. (Viac informácií na www.mymamy.sk Rod rovná sa rovnosť). Špecifickou cieľovou skupinou, na ktorú sú zamerané naše preventívne aktivity sú ženy a deti žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách, kde diskusie na tému rodovo podmieneného násillia mnohokrát narážajú na bariéru kultúrnych rozdielov a ešte výraznejších rodových stereotypov a mýtov o mužsko-ženských vzťahoch ako je to vo väčšinej spoločnosti.

Počas kampaní sa združenie snaží aj o zvýšenie informovanosti širokej verejnosti o témach násillia v párových vzťahoch, jeho dôsledkoch a dopadoch na ženy a

deti. Diskusie prebiehajú aj v rámci etablovaného Klubu žien, kde sa vedú diskusie s odborníčkami z rôznych oblastí a hľadá sa spoločný priestor na pomoc ženám a deťom zažívajúcim násillie. Prevenciu považujeme za jeden zo spôsobov ako sa priblížiť k ideálnemu stavu nulovej tolerancie násillia v spoločnosti, ktorý je jedinou cestou na efektívne zastavenie násillia aj v súkromnom priestore.

ÚLOHA POSKYTOVATEĽA SLUŽIEB

Prichádzajú k nám ženy, ktoré sa rozhodli niekomu povedať, čo sa im deje. Je možné, že žena chce len zistiť, aké má možnosti, alebo potrebuje okamžitú pomoc. Je možné, že len potrebuje, aby si ju niekto vypočul. Jej rozhodnutie povedať niekomu, čo sa s ňou deje, je niekedy naozaj prvý krok, ktorý urobila pre seba. Našou úlohou je vypočuť ju a povedať, čo sa dá robiť. Je možné, že už stratila schopnosť samostatne rozhodovať. Je tiež možné, že chce, aby sme jej navrhli ďalší krok a rozhodli za ňu, ale našou úlohou je pomôcť jej urobiť jej vlastné rozhodnutie.

Stafford PAIRs Domestic Violence Forum - partnerská organizácia ZZŽ MyMamy zaoberajúca sa pomocou ženám, obetiam násillia v párových vzťahoch v regióne Stafford vo Veľkej Británii - vyvinula sériu minimálnych noriem pre agentúry, ktoré pomáhajú tým, ktorí hľadajú pomoc z dôvodu násillia páchaného v párových vzťahoch. Minimálne normy majú za úlohu napomôcť organizáciám skontrolovať, či poskytujú náležitú podmienky pre ženy hľadajúce pomoc. V prípade nedostatočnej pomoci je náprava možná pomocou analýzy možností.

- Vašou úlohou je byť tam a ponúknuť praktickú pomoc, duševnú podporu. Ponúknite pomoc, nevnučujte ju.
- Nerobte úsudky a nevnučujte vaše názory. Počúvajte, čo hovorí a sústreďte sa na jej problémy.
- Vždy ju uistite, že jej bezpečnosť a diskrétnosť sú prvoradé.
- Nikdy neukážete, že pochybujete o tom, čo hovorí. Je možné, že nie je schopná povedať vám všetko a jej rozprávanie nemusí byť jasné a koherentné.

MALI BY STE BYŤ:

- PRÍSTUPNÍ
- NEPOSUDZUJÚCI
- CITLIVÍ
- TRPEZLIVÍ
- EMPATICKÍ
- PODPORUJÚCI

3.2 Princípy práce s klientkami a ich deťmi

Pre prácu so špecifickou klientelou žien zžívajúcich násilie v párových vzťahoch je potrebné poznať niekoľko základných pravidiel, ktoré pomôžu najmä klientkam samotným nájsť otvorený, slobodný a bezpečný priestor na premyslenie si ďalších závažných rozhodnutí, ktoré budú mať výrazný dopad na ich život a život ich detí, ale zároveň pomôžu krízovej poradkyni nadviazať s klientkou vzťah vzájomnej dôvery a rešpektu.

Pri práci sa riadime **Európskymi štandardami** poskytovaných služieb pre ženy - obeť násillia v párových vzťahoch:

- prístupnosť pre všetky ženy bez ohľadu na štátnu
- príslušnosť, etnicitu, vek, rodinný stav, sexuálnu
- orientáciu, náboženstvo, politickú príslušnosť...
- bezplatné poskytovanie služieb,

- rýchla a nebyrokratická pomoc,
- dlhodobé poskytovanie služieb,
- široká škála poskytovaných služieb,
- ženy pomáhajú ženám,
- bezpečnosť: utajená adresa,
- anonymita: údaje sa nepodávajú bez súhlasu klientky,
- feministický prístup: citlivosť k ženským témam,
- strániaca pomoc: pracovníčky sú na strane klientok,
- chránia ich záujmy a pomáhajú uplatňovať ich práva,
- pomoc svojpomocou: pomoc adresovaná potrebám
- a záujmom ženy,
- platený a školený personál.

AKO PRACOVAŤ S KLIENTKOU

Informácie potrebné pred začatím poradenského rozhovoru

- Poradenská miestnosť má byť bezpečným priestorom, jej adresa je utajená, ide o uzavreté bezpečné

miesto, kde poradkyňa aj klientka majú priestor pre seba.

- Pri prvom stretnutí je potrebné vyhradiť si čas približne 60min., vypnúť mobil, poprípade ho stíšiť, ak krízová poradkyňa alebo klientka potrebuje mať mobil zapnutý, dopredu sa na tom dohodnú obe strany.
- Klientka sa na poradenský rozhovor objedná telefonicky a dohodne si termín stretnutia.
- Poradkyňa má pripravenú dokumentáciu: List klientky,
- Dohoda o utajení, Kontrakt o poskytnutí služieb, na jej základe si robí poznámky a tým získa z prvého rozhovoru základné informácie potrebné pre ďalšiu prácu s klientkou.
- Poradkyňa ubezpečí klientku, že na všetky informácie, ktoré poradkyňa poskytne, sa vzťahuje princíp ochrany osobných údajov a tieto informácie môžu byť poskytnuté tretej strane (súdy, orgány činné v trestnom konaní) len pod podmienkou klientkinho súhlasu.

Prvý kontakt zisťujúci potreby jednotlivých žien

Ide o najdôležitejšiu fázu práce so ženou, ktorá zažila násilie. Práve tu začína sociálna práca, proces budovania dôvery a bezpečného vzťahu medzi klientkou a poradkyňou.

Prvý kontakt prebieha najčastejšie telefonickou formou, z dôvodu utajenej adresy poradenskej miestnosti sa klientky objednávajú touto formou alebo môžu využiť formu kontaktovania elektronickou poštou, prípadne prostredníctvom web fóra. Úlohou poradkyne je zistiť, či volajúca žena je ženou zažívajúcou násilie, či má možnosť prísť na poradenský rozhovor, dohodnúť s ňou termín, vysvetliť jej základné podmienky poskytovania poradenstva (utajenie adresy, nespoplatňovanie služieb). Po tomto prvotnom kontakte je úlohou poradenskej pracovníčky pripraviť sa na prvé stretnutie so ženou.

Prvé stretnutie

1. Klientka sa dostaví na určené miesto, odkiaľ ju sprevádza poradkyňa do poradenskej miestnosti na poradenský rozhovor. Ak poradkyňa má z telefonátu s klientkou nejaké informácie o klientke, v úvode si ich môžu spoločne prejsť a doplniť.
2. Dôležité je klientku privítať, predstaviť sa a informovať ju o službách, ktoré organizácia poskytuje. Tieto informácie niekedy môžu slúžiť aj na „roztopenie ľadov” v úvode.
3. Klientka informuje poradkyňu o svojej situácii, podá poradkyňi informácie ohľadom jej situácie a na základe poskytnutých informácií o ponúkaných službách formuluje svoju prvotnú objednávku, teda záujem resp. nezáujem o využívanie niektorých z poskytovaných služieb. Ak sa rozhodne už na prvom stretnutí využiť niektorú zo služieb, na základe tejto dohody pripraví poradkyňa zmluvu o poskytovaní služieb.
4. Po prvotnej výmene informácií krízová poradkyňa podá

klientke úvodné zhodnotenie jej situácie, aké sú spôsoby riešenia, z akých možností si môže klientka vybrať, tá sa v priebehu tohto rozhovoru pýta a ujasňuje si odpovede na otázky, ktoré jej pomôžu dospieť k informovanému rozhodnutiu.

5. Tento rozhovor trvá v priemere 60 minút.
6. Po ukončení si dohodne poradkyňa s klientkou ďalší termín stretnutia.

Niekoľko základných rád a faktov pre úspešné poskytovanie krízového strániaceho poradenstva:

1. Klientka nie je OBEŤ a preto ju nenazývame obeťou, je ženou, ktorá prežila alebo prežíva násilný partnerský vzťah.
2. V úvode je potrebné klientku ubezpečiť, že ona NEMÔŽE za násilie a že pocity viny časom prejdú a je to prirodzené, že hľadá chybu v sebe a postupne jej to vysvetľovať.
3. Je dôležité vzbudiť u klientky dôveru, tá sa dá získať úprimnosťou, záujmom a citlivým prístupom. Každá situácia sa dá riešiť aspoň čiastočne a o tom je potrebné klientku informovať.
4. Klientke v ŽIADNOM PRÍPADE nesľubujeme, že všetko vyriešime, ale môžeme povedať, že sa o to minimálne pokúsime.
5. Násilie nikdy neprestane, bude sa stupňovať a opakovať a naberať na intenzite.
6. Násilný partner nesie CELÚ ZODPOVEDNOSŤ za násilie, násilie nie je vinou ženy.
7. Násilie samé od seba neprestane, je potrebné ho zastaviť alebo zmierniť účinným zásahom zvonku (polícia, MVO, súdy, lekári, známi, priatelia a pod.).
8. Ak sa klientka obviňuje, čo je normálny jav u väčšiny žien, pokúsme sa zbaviť ju pocitu viny, nie je zodpovedná za násilie a nemohla mu zabrániť, keďže násilný muž si vyberá čas, miesto a spôsob násilia.

9. O násilí je potrebné hovoriť, má siahodlhé následky porovnateľné s prežitím prírodnej katastrofy. Veľmi častý je u žien aj detí post-traumatický stresový syndróm, ktorý sa dá úspešne liečiť prostredníctvom odbornej psychologickej pomoci.
10. Žena, ktorá prežila alebo prežíva násilie nie je šialená a nevymyslela si svoju situáciu.
11. Poradkyňa je vždy na strane klientky, nikdy a za žiadnych okolností neospravedľuje násilného muža, čím by spôsobila sekundárnu viktimizáciu, s ktorou sa klientka už určite stretla a nalomila by sa tým jej dôvera

PORADENSKÝ ROZHOVOR

Akým spôsobom viesť poradenský rozhovor

- Ubezpečte ženu, že jej bezpečnosť a diskretnosť sú rešpektované. Jedna z príčin, prečo ženy váhajú vyhľadať pomoc je strach, že to ich násilný partner zistí.
- Správajte sa k žene milo a ústretovo. Pre rozhovor je dôležité mať súkromie a bezpečie.
- Snažte sa zistiť, či je niečo, čo ženu momentálne najviac trápi a pokúste sa jej s tým pomôcť. Možno že má

praktické problémy, akými je vyberanie detí zo školy alebo škôlky, čo môže ovplyvniť čas vyhradený na rozhovor o jej problémoch. Pokúste sa zariadiť všetko tak, aby sa aspoň na krátky časový úsek mohla sústrediť na seba a na rozhovor.

- Dovoľte klientke, aby si priviedla priateľku, člena rodiny alebo pracovníčku z inej organizácie, ak to potrebuje. To jej môže uľahčiť rozhovor o vlastných problémoch.
- Ak privedie so sebou dieťa alebo deti, je ideálne zabezpečiť dobrovoľníčku príp. inú pracovníčku organizácie, ktorá s nimi bude počas rozhovoru s ich mamou. Ak to nie je možné, dajte deťom hračky alebo niečo iné, čo

ich zaujme.

- Pamätajte si, že deti môžu byť traumatizované a možno nebudú chcieť odísť od svojej mamy. V takomto prípade neprivádzajte matku do rozpakov a pokračujte v rozhovore aj za prítomnosti detí.
- Pred začatím poradenského rozhovoru zozbierajte čo najviac informácií. Základné informácie o možnostiach a ďalších organizáciách a inštitúciách, ktoré by mohli pomôcť sú vždy užitočné a predíde sa tak zbytočným prerušeniam rozhovoru.
- Buďte citliví k potrebám klientky a informujte ju o jej možnostiach jasne a realisticky. Je pravdepodobné, že potrebuje niekoho, kto by ju počúval a chápal, ako sa cíti, alebo možno chce niečo urobiť, ale nevie ako. Poskytnite tie správne informácie, ktoré jej pomôžu v nových súvislostiach pouvažovať a začať konať tak, aby zmenila svoju situáciu.

Akým chybám sa vyhnúť v poradenskom rozhovore

- Neprivádzajte ženu svojim správaním do panického stavu. Možno, že je úzkostlivá a bojí sa. To, čo vám rozpráva môže byť veľmi stresujúce, ale snažte sa ju upokojiť a pomôcť jej jasne vidieť vlastné ťažkosti a možné riešenia. Venujte sa jej problémom postupne a vždy sa sústreďte len na jeden.
- Do ničoho ju nenúťte. Možno si budete myslieť, že sa má obrátiť na políciu alebo opustiť násilného partnera, ale vaše názory nemusia byť tou najsprávnejšou odpoveďou na jej problémy. Ak budete na ňu tlačiť, aby sa rozhodla, budete len rozvíjať model ovládania, ktorý žena zažíva od svojho partnera. Ak žena má prelomiť cyklus domáceho násillia, musí k tomu dospieť sama, nájsť silu a sebadôveru a cítiť podporu pre svoje rozhodnutia.
- Nedávajte jej nepresné informácie. Hovorte jej len to, čo viete určite, že je pravda. Využívajte aj poznatky a odbornosť iných organizácií a inštitúcií.
- Nikdy si nemyslite, že násillie nie je vážny problém. Niektoré ženy sa ho budú snažiť bagatelizovať alebo budú uvádzať len menej závažné incidenty. Vždy predpokladajte, že ona (a jej deti) sú v naozajstnom ohrození, a

preto jej poskytnite také informácie, aby v prípade nebezpečenstva vedela, čo má robiť.

- Nesúďte ju ani neobviňujte. Ona potrebuje vašu pomoc a nie názory.

PODPORNÉ MATERIÁLY PRE PRÁCU S KLIENTKOU

Záznamy

Zaznamenanie informácií je užitočné. Predídete tak tomu, aby žena rozprávala svoj príbeh niekoľkokrát rôznym ľuďom z tej istej organizácie. Tiež vám to pomôže pri efektívnom vytváraní odporúčení do iných organizácií. Záznam je užitočný aj v ďalšom štádiu ako podporný dôkaz, keď sa žena rozhodne z násilného vzťahu odísť.

Pri vedení záznamov dbajte na nasledovné:

- Dbajte na to, aby zaznamenané údaje nenarúšali diskretnosť alebo Zákon o ochrane osobných údajov.
- Vysvetlite klientke, prečo vediete záznamy a ak si to

želá, poskytnite jej kópiu.

- Rozprávanie o jej skúsenostiach zaznamenajte čo najvernejšie - nepokúšajte sa interpretovať to, čo vám povie zo svojho uhla pohľadu.
- Urobte záznam jej fyzického a emocionálneho správania. Môže to byť pre ňu užitočné v ďalšom štádiu.
- Vždy si pýtajte povolenie pred tým, než poskytnete akúkoľvek informáciu zo záznamu.

Zmluva o poskytovaných službách

- A) Zmluva o sociálnych službách, ktoré uzatvára poskytovateľ s klientkou, je záväzná pre obe strany.
- B) Porušenie podmienok zmluvy z jednej alebo druhej strany ruší celý kontrakt a poskytovanie služby sa končí.
- C) V zmluve je uvedené meno klientky, dátum uzavretia kontraktu, objednávka klientky a požiadavky krízovej poradkyne na súčinnosť.
- D) Zmluva je platná až do ukončenia spolupráce naplnením cieľov objednávky zo strany klientky, prípadne

rozhodnutím klientky ukončiť spoluprácu s poradkyňou, resp. porušením podmienok zmluvy zo strany klientky (napr. v prípade nedoručenia potrebnej dokumentácie pre ďalšie konanie, nedostavenie sa bez udania dôvodu na poradenský rozhovor, prípadne iné úkony súvisiace s riešením jej situácie a pod.). Kontrakt je vyhotovený v dvoch exemplároch, každá zo strán obdrží po jednom, ak si to klientka žiada a má možnosť jeho uloženia na bezpečnom mieste, tak, aby sa k nemu nedostal zneužívateľ.

Zákazka / Objednávka klientky

1. Zákazku klientky definujeme písomne a potvrdíme v kontrakte podpismi oboch strán.
2. Zákazku definuje klientka podľa služieb, ktoré organizácia poskytuje. Klientka však musí definovať čo chce, aké sú jej potreby a ktoré zo služieb bude využívať.
3. Klientka si v spolupráci s krízovou poradkyňou určí cieľ, kam sa chce vo svojej situácii posunúť a krízová poradkyňa ju informuje, aké kroky pre dosiahnutie svojho

cieľa musí absolvovať.

4. V ŽIADNOM PRÍPADE NEROZHODUJEME ZA KLIENTKU a netlačíme ju ani do rozhodnutí, ktoré sama nechce. V takomto prípade hrozí reálna obava, že sa o pár rokov klientka vráti a bude vyčítať, že jej organizácia svojou "zlou" radou ublížila tým, že klientka realizovala kroky a opatrenia, ktoré vlastne nechcela. Ak položí klientka otázku, čo by ste urobili v jej situácii a aké kroky má urobiť, jedinou možnou odpoveďou v takejto situácii je, že klientka sama najlepšie pozná násilného muža a zároveň má už dostatok informácií na to, aby rozhodla, čo bude pre ňu a jej deti v tejto situácii najbezpečnejšie.
5. Klientky sú najväčšie odborníčky na svoju situáciu, samé dobre vedia, čo je pre nich bezpečným krokom a čo nie, preto sa musia rozhodnúť samé. Krízová poradkyňa jej pomáha rozhodnúť sa tým, že jej podá všetky relevantné informácie k tomu, aby sa vedela klientka čo najlepšie rozhodnúť.
6. Ubezpečíme klientku, že ak sa rozhodne akokoľvek, nebude ju nik z organizácie obviňovať. Ak sa rozhodne ukončiť spoluprácu, je to jej právo a má na to nárok. Ak

sa rozhodne neozvať a už nikdy nepríde, je to taktiež aj rozhodnutie a ak príde aj po rokoch a žiada opätovne pomoc, mala by mať pocit, že má dvere do organizácie a k pomoci vždy otvorené.

HARMONOGRAM PRÁCE S KLIENTKOU

1. Po prvom stretnutí si krízová poradkyňa naplánuje s klientkou podľa jej objednávky, resp. zákazky ďalšie stretnutie.

2. Harmonogram sa nedá presne vyšpecifikovať, pretože práca s klientkou môže trvať aj niekoľko rokov a nedá sa dopredu určiť ako dlho bude trvať naplnenie jej cieľov a očakávaní a teda ako dlho budeme s klientkou pracovať. Najmä dlhé súdne spory často spomaľujú riešenie situácie klientky a tým odďaľujú naplnenie cieľov stanovených v jej objednávke, spory sú pre klientky veľmi vyčerpávajúce a je dôležité, aby mala klientka dostatok informácií aj o časových súvislostiach navrhovaných riešení. Z tohto pohľadu je najdôležitejšie posilňovať klient-

ku počas dlhých období vlečúcich sa sporov a nie vždy priaznivých rozhodnutí relevantných inštitúcií.

3. V prípade potreby, v súlade s dohodou s klientkou, ju môžeme už v úvode spoločnej práce a nastavovania harmonogramu, nasmerovať a istibuoovať k ďalším, prípadne iným vhodnejším pomáhajúcim organizáciám.

4. Pri zostavovaní harmonogramu, či už ústnou, preferovane písomnou formou, krízová poradkyňa si spolu s klientkou určia:

a) Cieľ spolupráce – čo chce klientka od nás (objednávka).

b) Postup jednotlivých krokov, čo je najdôležitejšie urobiť v prvom rade, napr.: zostaviť bezpečnostný plán a prejsť ho s klientkou, v prípade potreby vyriešiť policajnú asistenciu pri vysťahovaní si osobných vecí a vecí potrebných pre zabezpečenie starostlivosti o deti zo spoločného bytu, domu, podať trestné oznámenie na políciu, podať predbežné opatrenie na vylúčenie z užívania bytu, na zverenie deti do opatery, na výživné, podať návrh na rozvod a pod.

c) Ubezpečiť klientku, že stojíme na jej strane a veríme

jej, ubezpečiť klientku, že v žiadnom prípade nebudeme kontaktovať druhú stranu, čo by mohlo viesť k sekundárnej viktimizácii, s čím sa klientka už pravdepodobne stretla a v takomto prípade by došlo k strate dôvery a k ukončeniu spolupráce.

d) Určiť si spôsob a dôvody ukončenia spolupráce.

e) Ubezpečiť klientku, že budeme počas celého procesu s ňou a celý proces ju budeme sprevádzať a posilňovať.

f) S klientkou je potrebné si dohodnúť aj podmienky realizácie časového harmonogramu a prípadné posuny, zmeny a porušenia, a čo robiť v prípade, ak takáto situácia nastane.

5. Harmonogram je plán práce s klientkou a je možné ho v spolupráci s klientkou meniť, dopĺňať, posúvať termíny tak, ako je to najvhodnejšie pre klientku, tak aby celým procesom prechádzala tempom, ktoré jej najlepšie vyhovuje a zároveň odráža aj reálne vonkajšie podmienky a vplyvy.

3.3 Najčastejšie otázky, rady, odpovede v práci so ženami zažívajúcimi násilie v párových vzťahoch

IDENTIFIKÁCIA NÁSILIA

Najčastejšou otázkou, s ktorou klientky prichádzajú je, či skutočne žijú v násilnom vzťahu. Po dlhoročnej skúsenosti z nerovnovážneho vzťahu je výrok klientky, že „ja som si tých pár faciek zaslúžila, naozaj som tie zemiaky neočistila poriadne“ v rôznych modifikáciách pomerne častým príkladom váhania, či predsa len nie je chyba v nej. V takomto prípade je vhodné pre krízovú poradkyňu spoločne s klientkou využiť dotazník „*Žijete v násilníckom vzťahu?*“, ktorý slúži ako vodidlo pre orientáciu, pre identifikovanie násilia v partnerskom vzťahu a položiť si spolu pár nasledujúcich otázok s pravdivými odpoveďami:

- Ponižuje vás partner verbálne - nadáva vám?
- Napadol vás fyzicky niekedy partner (sotil vás, kopal do vás, škrtil vás atď.)?
- Zastráňa vás násilím?
- Napáda partner osoby mimo domácnosti?
- Vyhráňa sa partner zabitím alebo samovraždou?
- Je partner voči vám alebo deťom extrémne vlastnicky?
- Bráni vám v kontakte s rodinou alebo priateľmi, izoluje vás od okolia?
- Kontroluje vás alebo sleduje?
- Vynucuje si od vás partner robenie triviálnych činností alebo ním stanovených pravidiel?
- Snaží sa vás ovládať, manipulovať prostredníctvom detí?
- Nedáva vám dostatok financií alebo musíte o ne prosiť?
- Ničí partner vedome vaše obľúbené veci ?
- Je váš partner závislý?
- Bol váš partner v minulosti trestaný?
- Máte pocit ohrozenia života alebo zdravia?

- Núti vás k sexu i keď odmietate?
- Útoky na vašu osobu majú stupňujúcu tendenciu? Vyskytujú sa čoraz častejšie?
- Po jednotlivom útoku sa partner snaží ospravedlňovať, sľubuje vám, že sa to už nebude opakovať?

Pokiaľ odpovedá klientka kladne na niektorú z uvedených možností, môže sa u nej jednať o domáce násilie. Ak odpovedá kladne na viac ako polovicu otázok, žije v násilníckom vzťahu – je ženou, na ktorej je páchané násilie.

BEZPEČNOSTNÝ PLÁN

Súčasťou poradenstva je zvyšovanie bezpečnosti klientky, preto témou poradenstva je aj bezpečnostný plán v prípade akútneho útoku, kedy je pre klientku dôležité mať niekoľko základných informácií.

Čo robiť v prípade akútneho útoku, na čo myslieť:

- Dopredu si naplánujte, premyslite únikové cesty zo všetkých dverí a okien.
- Vopred si rozmyslite, kam pôjdete, ak sa dostanete von z bytu alebo z domu.
- Dohodnite si so susedmi signál, znamenie, ktoré bude signalizovať, že potrebujete pomoc a majú volať políciu napr. krik, búchanie na stenu...
- Naučte deti používať telefón a zavolať políciu, deti by mali vedieť, kde je v byte bezpečné miesto - izba, ktorá sa dá zamknúť, alebo ako utiecť k susedom, pokiaľ by potrebovali pomoc. Vysvetlite deťom, že ich úlohou je zostať v bezpečí a nie brániť alebo chrániť vás.
- Zdôverte sa priateľom alebo príbuzným, ktorým dôverujete, od ktorých môžete dostať aspoň krátkodobú pomoc.
- Uschovajte si lekárske správy o násilí, dôležité dokumenty mimo domov, mimo dosahu zneužívateľa.
- Majte pripravenú finančnú rezervu na cestovanie, prenocovanie, stravu, drobné na autobus.
- Zabaľte si pohotovostnú tašku s peniazmi, oblečením, liekmi a dôležitými dokumentmi.
- Pokiaľ je to možné, neodchádzajte bez detí.
- Veci, na ktorých vám záleží (fotky, hodnotné veci), odneste mimo domu.
- Ak chcete od násilníka odísť - odšťahovať sa, naplánujte si to na čas, keď nebude dlhšie doma (v práci, na služobnej ceste.....), kam idete povedzte iba ľuďom, ktorým dôverujete.
- Kontaktujte krízové centrum vo vašom okolí, ktoré vám pomôže riešiť situáciu.

Čo si zobrať so sebou pri odchode:

občiansky preukaz, pas / kartičku poistenca (svoju a detí) / sobášny list / rodné listy (svoj a detí) / vodičský a technický preukaz / peniaze, kreditné karty, vkladné knižky / kľúče od bytu, domu, auta / lieky / doklady o násilí (lekárske záznamy) / dokumenty o byte, dome, pôžičke, hypotéke, nájomnú zmluvu / náhradné oblečenie / veci citovej hodnoty

Základné informácie pre klientku, čo robiť v prípade akútneho útoku a po ňom

1. Mať pri sebe mobil, alebo naučiť deti používať mobil počas alebo po útoku volať okamžite políciu.
2. Ak nie je možné volať políciu, dohodnúť si so susedmi signál, aby prišli na pomoc, alebo políciu kontaktovali oni.
3. Ak násilný útok práve prebieha, snažte sa poradiť klientke, nech sa nezdržiava v uzavretom priestore (wc, kúpeľňa a pod., popr. kuchyňa, kde sú možné útočné zbrane).
4. Po útoku a pred príchodom polície neupratovať žiadne stopy (krv, chumáče vlasov, modriny, rezné rany, rozbitý nábytok, neporiadok po útoku).
5. Po príchode polície má klientka právo byť vypočutá na mieste alebo na policajnej stanici bez prítomnosti muža.
6. Klientka má právo požiadať políciu, aby bol muž od-

vedený z bytu na 48 hodín, keďže došlo k násilnému trestnému činu a klientka sa obáva o zdravie a život svoj aj svojich detí.

7. Klientka má právo odísť v sprievode policajtov, alebo niekoho blízkeho na lekárske ošetrenie a trvať na tom, aby bolo v správe uvedené, že jej zranenia sú dôsledkom násilia zo strany partnera. Aj v prípade, že nemá viditeľné zranenia, je vhodné pre istotu ísť na ošetrenie, môže mať vnútorné zranenia, poprípade psychickú ujmu, byť v šoku a pod. Lekársku správu starostlivo uschovať, poprípade dať k známym, rodine, urobiť si kópie, aby muž nemohol správu zničiť. Je to totiž dôkaz, že sa násilný trestný čin stal.

8. Ak muž neodíde a policajti to riešia na mieste dohovorom, má právo klientka podať sťažnosť, že polícia nekonalala v medziach zákona.

9. Ak muž neodíde a ostáva po útoku v domácnosti, najlepšie je, ak je to možné, zbalíť si osobné veci (hygienické potreby, lieky, cenné veci a pod.) a oblečenie pre seba a deti, potrebné doklady (OP, pas, pasy detí, rodné listy, sobášny list, zmluvy k účtom, peniaze, hypotekárne a iné

poistné zmluvy). Ak to nie je možné nech odíde bez týchto vecí, najlepšie k niekomu komu dôveruje.

10. Ak žena nemá kam ísť, snaží sa aspoň odísť s deťmi do inej izby a byť s nimi cez noc a upokojiť ich.

11. Ak je to možné, kontaktovať rodinu, známych, kohokoľvek a snažiť sa dostať seba aj deti na bezpečné miesto.

12. V spolupráci s pomáhajúcou organizáciou podať na políciu trestné oznámenie, najvhodnejšie písomnou formou, že bol na nej alebo na deťoch spáchaný trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby.

3.4 Podmienky spolupráce poradkýň a klientok

POVINNOSTI KRÍZOVÝCH PRACOVNÍČOK

Rešpektovanie slobodného rozhodovania klientky

Poradenské pracovníčky sa pri rešpektovaní ľudskej dôstojnosti a svojprávnosti klientky podieľajú na rozhodovaní, a to najmä aktívnou spoluúčasťou na analýze povahy ich problémov a ich riadení pri sprostredkovaní možných alternatív. Klientky teda zostávajú riešiteľkami svojich problémov a sociálne pracovníčky nie sú za konanie klientov zodpovedné. Rešpektujú ich individuálnu dôstojnosť a slobodu a v žiadnom prípade nemôže dochádzať k manipulácii s klientkou.

Sociálne pracovníčky spolu s klientkou posudzujú a hodnotia skutkový stav klientky, dbajú o to, aby klientku neodsudzovali, t.j. nevytvárali nedôveru. Významný prvok komunikácie s klientkou je poukázanie na dôsledky problémového správania a porovnanie s inými možnými prístupmi a prejavmi.

Profesionálnou povinnosťou sociálnej pracovníčky je poznanie a upozornenie na možné sankcie, ktoré v prípade pokračovania existujúceho stavu je možné použiť voči klientovi (napr. odstúpením od kontraktu s klientkou).

Klientka má právo odmietnuť spoluprácu alebo sa vrátiť k partnerovi ak to uzná za vhodné. V tomto prípade ju sociálna pracovníčka bude uisťovať, že sa môže kedykoľvek opäť obrátiť na organizáciu a požiadať o pomoc. Upozorní ju však na možné riziká opakovaného násillia a nebezpečenstvo ohrozenia zdravia a života jej a jej detí. V tomto prípade však s klientkou preberie sociálna pracovníčka bezpečnostný plán a spôsob monitorovania situácie klientky.

Dodržiavanie dôvernosti informácií o klientovi

K základným hodnotám sociálnej práce radíme dôvernosť informácií a je potrebné, aby bola dôsledne dodržiavaná. Osobné, a s tým súvisiace údaje, možno zverejniť mimo zariadenia slúžiaceho klientke iba s výslovným písomným súhlasom klientky. Výnimkou môže byť len stanovenie zákonom a súdne rozhodnutie. Zvyčajne ide o trestnú alebo inú nebezpečnú činnosť klientky, oprávnené podozrenie z akútneho ohrozenia života, zdravia alebo bezpečnosti iných občanov.

Téma násillia je veľmi citlivá a je potrebné dbať na bezpečie klientky a jej detí, ale aj sociálnych pracovníčok, ktoré pracujú s klientelou, preto aj organizácia musí mať vypracovaný bezpečnostný plán, v prípade návštevy partnera alebo kontaktovanie z jeho strany. V takomto prípade je ideálnym riešením domový alebo kancelársky hlásnik, prieszor na dverách, policajné tlačidlo na rýchle privolanie policajnej hliadky. Každá organizácia pracujúca v oblasti násillia páchaného na ženách v párových vzťahoch sa stretáva s takýmito situáciami, snaží sa o čo najlepšie zabezpečenie ochrany osobných údajov klientely, taktiež pracovníčok a celého profesionálneho tímu.

Ochrana a bezpečie sú jedným z hlavných dôležitých pravidiel práce s klientelou. Taktiež ochrana a bezpečnosť je potrebná pri všetkých úkonoch s klientkou. Ak sa klientka cíti neistá a ohrozená, sociálna pracovníčka ju sprevádza pri vybavovaní na úradoch, polícii, na súdne pojednávania, pri vysťahovaní si vecí z bytu a pod. Pri tejto poslednej situácii je nutná spolupráca s políciou, je extrémne nebezpečné poslať klientku do bytu samu,

alebo ísť s ňou ako sprievod bez polície. Ohrozujete tým seba aj klientku a taktiež dobré meno organizácie, ktorá má vypracované podmienky práce s klientelou a jednou z prvých podmienok je zabezpečenie ochrany a bezpečia pre obe strany, každý krok pre ktorý sa klientka rozhodne, musí byť pre ňu bezpečný, ak sa chce rozhodnúť inak, je povinnosťou sociálnej pracovníčky upozorniť ju na dôsledky jej krokov pre ňu a pre jej deti.

Rešpektovanie participácie klientky

Spoluúčasť klientky na riešení jej situácie je východiskom a cieľom konania klientky. Pod konaním klientky rozumieme vlastnú činnosť konkrétnej klientky počas práce so sociálnou pracovníčkou.

Sociálna participácia klientky – spoluúčasť samotných občanov na riešení sociálnych otázok, na vlastnom sociálnom zabezpečení v čase nepriaznivých životných situácií. Vyžaduje si dostatočnú informovanosť o možnostiach takéhoto zabezpečovania a poznania povinností a práv /praktické poznanie legislatívy/, postupov, prípadne

inštitúcií, kde sa možno uchádzať o pomoc.

V sociálnej práci sa participácia využíva pri realizácii projektov, odborníkov na riešenie sociálnych problémov, podieľanie sa na vypracovaní plánu sociálnej terapie.

Východiskovým momentom v sociálnej práci je účasť klientky, vplyv, aktívny podiel na činnosti, ktorá prebieha medzi sociálnou pracovníčkou. Spoluúčasť klientky sa prejavuje v rozhovoroch, spoločnom hľadaní pravdy, foriem kompromisov a artikulovaní postupov v sociálnej práci.

POVINNOSTI UŽÍVATEĽOV SLUŽBY

Povinnosti zo strany klientok sú rozdielne pre klientky ubytované a pre klientky ambulantné.

Povinnosti ambulantných klientok:

1. Vždy sa objednať na poradenský rozhovor telefonicky, mailom, alebo osobne v sídle ZZŽ MyMamy.
2. Prísť včas na poradenský rozhovor, ak klientka prísť nemôže, telefonicky sa ospravedlní aby nedošlo k strate

času pre iné klientky.

3. Klientka informuje sociálnu pracovníčku o všetkých právnych, sociálnych a ekonomických informáciách ohľadom jej situácie.

4. Klientka je povinná dodržať mlčanlivosť o mieste poradenského priestoru, klientka podpisuje dohodu o utajení miesta poradenskej miestnosti.

5. Sociálna pracovníčka v úvodnom rozhovore podpíše kontrakt o poskytovaní služieb medzi klientkou a ZZŽ MyMamy, v ktorom sú identifikačné údaje klientky a organizácie a podmienky spolupráce, tiež obsah klientkinej objednávky a k čomu sa obe strany zaväzujú a podmienky rozviazania spolupráce. Obe strany podpíšu kontrakt s aktuálnym dátumom.

6. Klientka je povinná hovoriť pracovníčke pravdivé informácie o jej situácii, inak sociálna pracovníčka nemôže efektívne pomôcť klientke.

7. Ak klientka má záujem o využívanie ďalších služieb, v kontrakte je uvedené o aké má záujem a zaväzuje sa ich aktívne a pravidelne zúčastňovať. Viac v kapitole Služby poskytované ZZŽ MyMamy.

8. Klientka má právo ukončiť spoluprácu a má právo sa kedykoľvek znova vrátiť a požiadať o obnovenie spolupráce.

Povinnosti ubytovaných klientok:

1. Ubytované klientky podpisujú Zmluvu o podnájme a poskytovaní služieb medzi klientkou a ZZŽ MyMamy v zariadení núdzového bývania. Zmluva je platná 3 mesiace s možnosťou predĺženia o ďalšie 3 mesiace, najviac však na 1 rok.

2. Klientka si sama musí po 3 mesiacoch žiadať o predĺženie, o ktorom rozhoduje ZZŽ MyMamy a pracovníčka Mesta Prešov. V lehote 10 dní vydajú klientke Rozhodnutie o predĺžení/ nepredĺžení.

3. Ubytované klientky majú podmienky ubytovania a užívania bytu uvedené v zmluve, taktiež podmienky zrušenia zmluvy a prípadného vylúčenia z ubytovania.

4. Každá z klientok užíva jednu izbu a spoločné priestory. Klientky sa striedajú pri upratovaní v byte. Byt má kapacitu 11 osôb.

5. V byte nesmie bývať chlapec starší ako 18.r.
6. Klientky taktiež podpisujú Dohodu o utajení priestorov poradenskej miestnosti a taktiež adresy bytu.
7. V prípade akýchkoľvek problémov sú ubytované klientky povinné kontaktovať sociálnu pracovníčku ZZŽ MyMamy.
8. Návštevy v byte sú zakázané.
9. V byte sú zakázané aj domáce zvieratá.

4.1 Právne minimum súvisiace s klientelou

Trestno-právne súvislosti násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch

SKUTKY POVAŽOVANÉ ZA NÁSILIE NA ŽENÁCH

Skutky považované za násilie na ženách (týranie blízkej a zverenej osoby) vymedzuje Trestný zákon SR § 208 - definuje týranie blízkej osoby alebo osoby zverenej do starostlivosti alebo výchovy ako spôsobovanie fyzického alebo psychického utrpenia najmä:

- bitím, kopaním, údermi, spôsobovaním rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrážaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie, alebo obmedzuje jej bezpečnosť,

- bezdôvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku, alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,
- nútením k žobrote alebo k vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav, alebo spôsobiť jej poškodiť jej zdravie,
- vystavovaním vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie,
- neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať.

K častým formám násilia páchaného na ženách patrí aj znásilnenie, sexuálne násilie či sexuálne zneužívanie.

Je potrebné rozlíšiť rozdiel medzi vyššie uvedenými skutkami nasledovne:

Pod pojmom „znásilnenie“ v zmysle ust. § 199

Trestného zákona rozumieme formu násilia alebo hrozby bezprostredného násilia, ktorým páchatel donúti ženu k súloži alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, tiež ak sa daný skutok vykoná závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu alebo na žene vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody. Prísnejšie sa takýto skutok potrestá, ak páchatel ním spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, či smrť, alebo skutok spácha za krízovej situácie.

Pod pojmom „*sexuálne násilie*“ v zmysle ust. § 200 Trestného zákona rozumieme formu násilia alebo hrozby bezprostredného násilia, ktorým páchatel donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, tiež ak sa daný skutok vykoná závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu alebo na žene vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody. Prísnejšie sa takýto skutok potrestá, ak páchatel ním spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, či smrť, alebo skutok spácha za krízovej situácie.

Pod pojmom „*sexuálne zneužívanie*“ v zmysle ust. § 201 Trestného zákona rozumieme vykonanie súlože s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo sexuálne zneužitie takejto osoby iným spôsobom, tiež ak sa daný skutok vykoná závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu. Prísnejšie sa takýto skutok potrestá, ak páchatel ním spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, či smrť, alebo skutok spácha za krízovej situácie.

K sexuálnemu zneužívaniu patrí aj sexuálne zneužitie osoby mladšej ako osemnásť rokov, ak takáto osoba je osoba zverená do starostlivosti zneužívateľa, alebo pod jeho dozor, alebo odkázaná osoba, alebo za odmenu. Prísnejšie sa páchatel potresce, ak vyššie uvedený skutok spácha na osobe mladšej ako osemnásť rokov, ktorá bola k takému konaniu donútená z poslušnosti, nátlakom alebo hrozbou.

K častej forme násilia páchaného na ženách patrí aj ublíženie na zdraví.

Pod pojmom *ublíženie na zdraví* v zmysle ust. § 155 Trestného zákona rozumieme úmyselné spôsobe- nie ťažkej ujmy na zdraví, pričom prísnejšie sa páchatel' potrestá, ak daný skutok vykoná závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe, z osobitného motívu. Prísnejšie sa takýto skutok potrestá, ak páchatel' skutok vyko- ná ako člen nebezpečného zoskupenia alebo za krízovej situácie.

Je potrebné si uvedomiť, že aj **neplatenie výživného je trestným činom.**

Trestný zákon v zmysle ust. § 207 zanedbanie povinnej výživy potrestá páchatela, ak tento najmenej tri mesiace v období dvoch rokov neplní čo aj z nedbanlivosti zákonnú povinnosť vyživovať alebo zaopatrovať iného.

DETI

Otázky, ktoré sa týkajú starostlivosti o deti, výšky výživného, stretávania sa detí s druhým rodičom a zá-

kazu styku upravuje Zákon o rodine (č.36/2005 Z.z.). Na súd je možné podať viacero návrhov ohľadom maloletých detí v čase, keď matka žije s otcom detí v jednej domácnosti, alebo po tom, čo už spolu v spoločnej domácnosti nežijú.

O tom, kto sa bude starať o deti, o výške výživného ako aj o stretnutiach je možné sa dohodnúť s otcom dieťaťa aj bez súdu a to formou „Dohody rodičov“, ktorú však súd musí schváliť (§ 24 ods. 2, ods. 3).

Predbežné opatrenie

Predbežným opatrením je možné uložiť účastní- kovi, proti ktorému predbežné opatrenie smeruje, akékoľ- vek plnenie, zdržanie sa úkonov alebo povinnosť niečo strpieť za zákonom upravených podmienok. Vždy je po- trebné dbať na to, aby navrhovaný petit / to čo v závere návrhu žiadame/ bol dostatočne konkrétny, špecifický a určitý, pretože súd musí veľmi starostlivo zvážiť obsah, aby sa zbytočne alebo nevhodne nezasahovalo do práv

a právom chránených záujmov účastníka, proti ktorému predbežné opatrenie smeruje. Rovnako tak musia byť chránené aj práva tretích osôb.

Predbežným opatrením je možné dočasne upraviť pomery, aby účastník plnil v nasledovných otázkach:

1. platil výživné v nevyhnutnej miere
2. odovzdal dieťa do starostlivosti druhého z rodičov alebo do starostlivosti toho, koho určí súd,
3. poskytol aspoň časť pracovnej odmeny, ak ide o trvanie pracovného pomeru a navrhovateľ zo závažných dôvodov nepracuje,
4. zložil peňažnú sumu alebo vec do úschovy na súde,
5. nenakladal s určitými vecami alebo právami,
6. niečo vykonal, niečoho sa zdržal alebo niečo znášal,
7. nevstupoval dočasne do domu alebo do bytu, v ktorom býva osoba vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia,
8. sa zdržal konania, ktorým porušuje alebo ohrozuje právo duševného vlastníctva.

Treba mať na zreteli, že predbežné opatrenie má len dočasný charakter, t.z. že predbežným opatrením sa len dočasne upravujú vzťahy medzi účastníkmi, kým súd nerozhodne v konaní o veci samej.

Ak niektorému z rodičov bráni vo výkone jeho rodičovských práv a povinností závažná prekážka a ak je to v záujme maloletého dieťaťa, súd môže pozastaviť výkon rodičovských práv a povinností.

Súd tiež môže obmedziť výkon rodičovských práv, ak rodičia:

1. žijú trvalo neusporiadaným spôsobom života,
2. svoje povinnosti vyplývajúce z rodičovských práv a povinností nevykonávajú vôbec,
3. nezabezpečujú výchovu maloletého dieťaťa.

Ak rodič zneužíva svoje rodičovské práva a povinnosti najmä týraním, zneužívaním, zanedbávaním maloletého dieťaťa alebo iným zaobchádzaním s maloletým

dieťaťom, alebo výkon rodičovských práv a povinností napriek predchádzajúcim upozorneniam závažným spôsobom zanedbáva, súd pozbaví rodiča výkonu rodičovských práv.

Ak súd rozhodol o obmedzení alebo pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu iba vo vzťahu k jednému z rodičov, vykonáva rodičovské práva a povinnosti v plnom rozsahu druhý rodič.

Ak rodičovské práva a povinnosti nemôže vykonávať ani jeden z rodičov alebo ak súd rozhodol vo vzťahu k jedinému žijúcemu rodičovi, ustanoví v rozhodnutí maloletému dieťaťu poručníka.

Ak súd rozhodol o obmedzení výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k obidvom rodičom alebo k jedinému žijúcemu rodičovi, ustanoví vo svojom rozhodnutí maloletému dieťaťu opatrovníka.

Vyživovacia povinnosť rodičov voči maloletému

dieťaťu rozhodnutím súdu o obmedzení alebo pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení výkonu nezaniká.

Druhy náhradnej starostlivosti

Ak to vyžaduje záujem maloletého dieťaťa, súd môže zveriť maloleté dieťa do náhradnej osobnej starostlivosti. Náhradnou starostlivosťou je:

1. zverenie maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča,
2. pestúnska starostlivosť,
3. ústavná starostlivosť.

Osobou, ktorej možno maloleté dieťa takto zveriť, sa môže stať len fyzická osoba s trvalým pobytom na území SR, ktorá má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu, osobné predpoklady, najmä zdravotné, osobnostné a morálne, a spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ňou žijú v domácnosti zaručuje, že bude náhradnú osobnú

starostlivosť vykonávať v záujme maloletého dieťaťa. Pri zverení maloletého dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti uprednostní súd predovšetkým príbuzného maloletého dieťaťa, ak spĺňa ustanovené predpoklady.

Návrh na úpravu rodičovských práv a povinností do času rozvodu

V rámci tohto konania súd rozhodne, ktorému z rodičov zverí do starostlivosti deti, ďalej určí výšku výživného a termíny stretnutí detí s druhým rodičom. V prípade, že už tieto otázky boli riešené formou predbežného opatrenia, súd v rozhodnutí o nariadení predbežného opatrenia môže zaviazat' tú úspešnú zo strán sporu povinnosťou podať tento návrh. Súd však v otázkach maloletých detí môže začať konanie aj sám, bez toho, aby jeden z rodičov podal návrh. V návrhu sa obvykle uvádza, či sú rodičia detí manželia, popis násilného správania zo strany zneužívateľa, podiel starostlivosti o deti a domácnosť, o spoločnom hospodárení, dôvod podania návrhu a návrh rozhodnutia súdu (komu budú deti zverené a koľko

má prispievať druhá strana na ich výživu).

Návrh týkajúci sa maloletých detí je potrebné podať v štyroch rovnopisoch. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny plní úlohu kolízneho opatrovníka detí (§ 31 ods.3 Zákona o rodine), pracovník/pracovníčka úradu podáva k veci vyjadrenia a obvykle sa zúčastňuje aj súdnych pojednávaní.

Návrhy týkajúce sa maloletých detí nie sú spolplatnené súdnym poplatkom. Povinnou prílohou k návrhu je kópia rodného listu dieťaťa, potvrdenie o návšteve školy/škôlky a kópia sobášneho listu (ak sú rodičia dieťaťa manželia). K návrhu je užitočné priložiť ďalšie dôkazy, napríklad potvrdenie o podaní trestného oznámenia, lekárske správy a iné odborné správy, ak má mať súd zdokumentované násilné správanie otca detí k žene, alebo deťom.

Po podaní návrhu, súd začne konanie, v rámci ktorého predvolá obe strany na pojednávanie. Môže pre-

behnúť aj viacero pojednávanií. Súd môže deti predvolať aj na pojednávanie, ak je ich vyjadrenie dôležité pre rozhodnutie súdu. Môže sa stať, že súd nariadi aj znalecké dokazovanie z odboru psychológie. Je to spravidla vtedy, ak sa rodičia rozchádzajú v požiadavke, ktorému z nich majú byť zverené maloleté deti. Úlohou znalca alebo znalkyne je posúdiť, ktorý z rodičov je vhodnejší na starostlivosť o deti a tiež aký majú deti vzťah k rodičom a s kým chcú po rozvode žiť. Na ich vyjadrenie môže súd pri rozhodovaní prihliadnuť. V prípade, že jedna strana nesúhlasí so závermi znaleckého posudku, má právo sa k nemu vyjadriť.

Zverenie detí na čas po rozvode

Zverenie maloletých detí, výšku výživného a úpravu styku na čas po rozvode upravuje súd v konaní o rozvod manželstva (§24 Zákona o rodine č.36/2005 Z.z.).

Ak sú vo vzťahu maloleté deti, súd v rámci ko-

nania o rozvode rozhoduje aj o tom, komu budú zverené deti po rozvode, o výške výživného a úprave styku detí s druhým rodičom. Je potrebné spísať všetky náklady a výdavky spojené so starostlivosťou o deti (oblečenie, strava, školské poplatky a pod.) a domácnosť (nájomné a pod.), výšku príjmov navrhovateľky a príjmov odporcu (manžela, partnera). Do návrhu je možné uviesť, ako sa navrhuje úprava styku detí s otcom a tiež výšku výživného na každé dieťa zvlášť.

Výživné

Ak dôjde k zmene finančných pomerov na strane jedného z rodičov je možné súd požiadať o zvýšenie výživného na deti. Ide o situácie, ak napríklad matka stratí prácu a klesne jej príjem, alebo sa zvýši príjem otcovi detí. O zvýšení výživného je možné súd požiadať aj vtedy, keď sa zvýšia výdavky na deti spojené s návštevou školy, krúžkov, zdravotnou starostlivosťou a pod.

Plnoleté dieťa

Deti, ktoré dosiahli plnoletosť musia návrh na súd podať vo svojom mene. Ak má dieťa viac ako 18 rokov a nie je schopné zabezpečiť si samostatne prostriedky na obživu, napríklad z dôvodu, že denne chodí do školy, alebo zo zdravotných dôvodov, má právo požiadať o výživné. V takom prípade bude predvolané na pojednávanie na súde. Dieťa môže mať v takom konaní právne zastúpenie. Matka môže plnoleté dieťa zastupovať na súde, pokiaľ ju k tomu dieťa splnomocní. V takom prípade je potrebné na súd predložiť plnú moc na zastupovanie v konaní o výživné.

ROZVOD

Rozhodovanie o podaní návrhu na rozvod je väčšinou dlhšie a náročné. Priebeh konania o rozvod je často stresujúce obdobie ako pre ženu, tak aj pre deti. V spoločnosti stále prevláda názor, že rozvod ukončí násilné správanie manžela. Keď sa manžel dozvie, že bol podaný

návrh na rozvod, stáva sa, že násilie dočasne prestane a prichádzajú sľuby, že nastane zmena. Takáto zmena väčšinou trvá krátko a ako ukazujú skúsenosti žien, vo väčšine prípadov sa manžel vráti k násilnému správaniu. Zmena správania je vedomou stratégiou, od ktorej muž očakáva, že žena návrh na rozvod nepodá, alebo ho stiahne. Môže sa však stať, že manžel vystupňuje násilné správanie a vyhrážanie s cieľom, aby bol návrh na rozvod vzatý späť. Ak je dôvodná obava z ohrozenia, je lepšie s podaním návrhu na rozvod počkať na čas keď bude žena aj deti v bezpečí.

Návrh na rozvod (§ 22, § 23, § 24, § 25, § 27 Zákona o rodine č.36/2005 Z.z.), sa podáva na súd miestne príslušný podľa posledného spoločného bydliska manželov, pod označením „Návrh na začatie konania o rozvod manželstva“. V prípade, že z manželstva pochádzajú maloleté deti celý názov návrhu znie „Návrh na začatie konania o rozvod a úpravu práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode“. V návrhu je opísaná história manželstva, uvedie sa v ňom kedy sa manžel

začal správať násilne a ako. Je užitočné opísať, v akej miere sa manžel podieľal/podieľa na starostlivosti o deti a domácnosť. Pre súd sú dôležité aj informácie o tom, či a ako manželia spolu hospodárili. Ďalej sa uvádzajú dôvody, ktoré viedli k podaniu návrhu a aké rozhodnutie súdu navrhovateľka navrhuje (napr., aby súd manželstvo rozviedol, aby súd zveril deti do manželkinej starostlivosti a otca zaviazal platiť výživné v určitej výške, aby súd upravil stretnutia detí s otcom).

U maloletých detí je návrh potrebné podať v štyroch rovnopisoch, u plnoletých detí stačí podať návrh v troch rovnopisoch. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny v konaní o rozvod plní úlohu kolízneho opatrovníka detí (§ 31 ods.3 Zákona o rodine), t.j. podáva vyjadrenia a spravidla sa pracovníčka alebo pracovník úradu zúčastňuje aj pojednávani na súde.

Konanie o rozvod je spoplatnené súdnym poplatkom.

Povinnou prílohou k návrhu je kópia sobášneho

listu, rodného listu dieťaťa (ak z manželstva pochádzajú deti), potvrdenie o poslednom spoločnom bydlisku manželov, potvrdenie o tom, že dieťa navštevuje školu/škôlku. K návrhu je možné priložiť ďalšie dôkazy, napríklad potvrdenie o podaní trestného oznámenia, lekárske správy a iné odborné správy, ak má mať súd zdokumentované násilné správanie manžela k žene a deťom.

Zákaz vstupu do bytu (§ 76 ods.1 písm. g) Občianskeho súdneho poriadku, ďalej len O.s.p).

Ak súd nariadi manželovi alebo partnerovi, ktorý sa správal násilne, dočasný zákaz vstupu do bytu alebo domu, môže to prispieť k zvýšeniu ochrany a bezpečia ženy a jej detí. Je potrebné, aby mal súd preukázané, že bola žena a/alebo deti ohrozené násilím. Zákon umožňuje predbežným opatrením dočasne zakázať vstup do bytu alebo domu osobe, ktorá je dôvodne podozrivá z násillia. Ak manžel alebo partner poruší rozhodnutie súdu a vstúpi do bytu, má žena právo zavolať políciu. Porušenie rozhodnutia súdu je trestný čin.

Výživné a zverenie detí (§ 76 ods. 1 O.s.p.)

Návrh na predbežné opatrenie na zverenie maloletých detí a určenie výživného je možné podať na súde spravidla po odchode zo spoločnej domácnosti. Ak sa otec dieťaťa nepodieľa na starostlivosti o dieťa (finančne alebo inak, napríklad dieťaťu nič nekupuje a pod.), súd ho môže predbežným opatrením zaviazat' k plateniu výživného. Spravidla môže nariadiť povinnosť platiť minimálne výživné vo výške cca 25 EUR mesačne na jedno maloleté dieťa. Predbežným opatrením môže súd nariadiť odovzdanie dieťaťa do starostlivosti rodiča a môže upraviť aj stretnutia maloletého dieťaťa s druhým rodičom.

MAJETOK

Všetko čo môže byť predmetom vlastníctva a bolo nadobudnuté počas trvania manželstva patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len ako spoločný majetok, § 143 Občianskeho zákonníka č.40/1964 Zb.). Do spoločného majetku patrí aj to, čo

nadobudol jeden z manželov počas trvania manželstva. Nepatria tam však veci nadobudnuté darom alebo dedičstvom, alebo veci, ktoré slúžia osobnej potrebe, alebo pri výkone povolania. Veci patriace do spoločného majetku majú manželia užívať spoločne. Rovnako majú spoločne uhrádzať náklady, ktoré je potrebné na ne vynaložiť, alebo náklady spojené s ich užívaním a udržiavaním (§144 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb.).

Vylúčenie z užívania bytu

Manžela, bývalého manžela alebo partnera môže súd vylúčiť z užívania bytu/domu vtedy, ak sa k žene a/alebo deťom správal fyzicky, alebo psychicky násilne. Súd o vylúčení môže rozhodnúť aj vtedy, ak existuje hrozba násillia. Dôležité je aj to, že z dôvodu násillia je ďalšie spolužitie neznesiteľné. Súd môže dočasne obmedziť užívacie právo vášho partnera, manžela, alebo bývalého manžela, ktorý sa správa násilne, prípadne ho z užívania bytu alebo domu aj úplne vylúčiť (§ 146 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb.).

Byt, alebo dom môže byť v osobnom vlastníctve alebo v nájme. V tomto prípade je potrebné podať „Návrh na vylúčenie z užívania bytu (domu)“. Ako príloha sa prikladá kópiu listu vlastníctva alebo nájomná zmluva a dôkazy o násilnom správaní manžela alebo partnera (podklady z polície, lekárske a iné odborné správy a pod.).

Spoločný majetok

Rozvodom sa ruší bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (ďalej len BSM). Po rozvode je potrebné spoločný majetok vysporiadať. Majetok je možné vysporiadať dohodou. Ak dohoda nie je možná, je potrebné podať na súd „Návrh na vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“. Ako príloha k návrhu sa prikladá kópia listov vlastníctva, hypotekárna zmluva alebo zmluvy o pôžičkách, či poisťné zmluvy al. iné záväzky, tiež výpočet nadobudnutých hnutelých vecí.

Pri vysporiadaní súd vychádza z toho, že podiely oboch manželov sú rovnaké (§150 Občianskeho zákonní-

ka č. 40/1964 Zb.). Súd okrem iného prihliada aj na potreby maloletých detí a na to, ako sa každý z manželov staral o rodinu. V rámci vysporiadania sa rieši otázka nehnuteľných vecí - teda bytu, domu, záhrady a podobne. Rieši sa však aj otázka hnutelých vecí ako napríklad zaříadenie bytu, hypotekárne úvery a iné pôžičky a dlhy. Ak nedôjde k vysporiadaniu spoločného majetku dohodou alebo nie je podaný na súd návrh na vysporiadanie majetku v lehote do 3 rokov od zániku manželstva – rozvodu (alebo od rozhodnutia súdu o zrušení BSM počas trvania manželstva) zo zákona nehnuteľné veci nadobúdajú bývalí manželia do podielového spoluvlastníctva, hnutelne veci nadobúda do vlastníctva ten, kto ich obvykle užíva. (bližšie pozri ustanovenie § 149 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb).

Konanie o vysporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je spoplatňované súdnym poplatkom.

V prípade, že majú bývalí manželia ostať v spo-

ločnom nájme (pozri ustanovenie § 703 Občianskeho zákonníka zák. č. 40/1964 Zb.) je potrebné na súd podať „Návrh na zrušenie spoločného nájmu bytu“. V tomto konaní súd rozhodne, kto zostane výlučným nájomcom alebo nájomníčkou bytu po rozvode manželstva. Pri rozhodovaní súd berie do úvahy skutočnosť, že sa manžel alebo bývalý manžel k vám a/alebo deťom správal násilne.

4.2 Kompetencie a možnosti štátnej správy – príklad z praxe ÚPSVaR Prešov

Snahou ZZŽ MyMamy je okrem poskytovania kvalitných a profesionálnych sociálnych služieb našim klientkam vytvárať aj partnerstvá na báze spolupráce, ktorá je postavená nie na formálnosti a povinnosti, ale na účinnom cielenom pomáhaní osobám, ktoré zažívajú násilie v rodinách a ich deťom.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny je štátnym orgánom, pôsobiacim na územiach zadaných zákonom č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti v platnom znení a okrem poskytovania služieb zamestnanosti (pomoc uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie pri hľadaní zamestnania a opätovnom umiestnení na trh práce) poskytuje aj sociálnu pomoc osobám v hmotnej núdzi. Naše klientky sú najčastejšie bez finančných zdrojov a bez zamestnania, ale hlavne bez znalosti exekutív a jednotlivých zákonov, súvisiacich hlavne s ich nárokmi. Z toho hľadiska sa nám javí ako nevyhnutná spolupráca s touto inštitúciou, hlavne v súvislosti s „rýchlou“ pomocou pri dočasnej finančnej stabilizácii. V súčasnosti je totiž hlavný sociálny systém postavený v prvom rade na registrácii na ÚPSVaR a pridelení statusu „osoby v hmotnej núdzi“. Veľmi dôležitým prvkom spolupráce je získanie kontaktných osôb/zamestnancov ÚPSVaR, s ktorými sú osobne riešené jednotlivé prípady, nakoľko ide o špecifickú skupinu znevýhodnených osôb, s individuálnym prístupom. Ide o zamestnancov na oddelení sprostredkovania zamestnania, oddelenia poskytovania dávok v hmotnej

núdzí a oddelenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately. ZZŽ MyMamy aktívne nadviazalo spoluprácu s ÚPSVaR Prešov a v záujme zlepšenia kvality služieb a porozumenia pomohlo vyškoliť troch ich zamestnancov v téme „Agresor/páchateľ domáceho násillia/tyran“.

Pochopenie a rozpoznanie násillia v rodine je dôležitým prvkom pri jeho odhaľovaní a včasnom zasahovaní, kde štátne orgány majú v súčasnosti vyššie právomoci a kompetencie.

Odporúčania pre poradenské pracovníčky centra „MyMamy“ z praxe od pracovníčky oddelenia sociálno - právnej ochrany detí a sociálnej kurately, odboru sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR v Prešove.

Súčasťou našej klientely sú aj „ týrané ženy“, matky maloletých detí, ktoré:

1. samé vyhľadajú naše oddelenie so žiadosťou o poradenstvo vo fáze rozhodovania sa resp. v snahe

2. dostať sa zo svojho zložitého postavenia, dozvieme sa o ich zložitom postavení v procese konania o rozvod, resp. úpravu práv a povinností k maloletým deťom, kde sme účastníkmi konania v pozícii kolízneho opatrovníka maloletých detí,
3. keď nás okresný súd určí za opatrovníka maloletých detí /svedka poškodeného/ v trestnom konaní vedenom voči násilníkovi, keď je za týranie nielen ženy, ale aj maloletých detí stíhaný v prevažnej väčšine prípadov otec maloletých detí a manžel.

To sú tri základné kategórie nášho pracovného vzťahu k týraným ženám a deťom. Niekedy sa tieto kategórie prelínajú, prerastajú postupne jedna v druhú a následne tretiu, niekedy sprevádzame ženu a dieťa len jednou z týchto kategórií. Aj napriek tomu, že je to pracovný vzťah, čas ktorý uplynie od začiatku do konca celého procesu je pomerne dlhý a zanechá na obidvoch stranách hlbšiu stopu.

Nie vo všetkých prípadoch „ týraných žien“ sa

žena odhodlá pokračovať v úsilí ozdravenia svojej rodiny dovedením prípadu do konca, a podaním trestného oznámenia na „svojho“ tyrana. Je množstvo prípadov, keď sa ženy jednoducho uspokojia s rozvodom manželstva a nepúšťajú sa do ďalšieho nie ľahkého boja so zákonmi. Nechcem tu rozoberať príčiny tohto javu. Klasickým prípadom je, keď týraná žena podá trestné oznámenie a následne rieši rozvod a veci s tým súvisiace.

Príklad z praxe: Pani Mária žila s manželom a dvomi deťmi v manželstve. Podala žiadosť o rozvod. Ako hlavnú príčinu uviedla alkoholizmus manžela. Uvádza však aj jeho nevhodné, až trestné správanie k deťom a jej samotnej, ponižovanie, bitky a ekonomické týranie. Po rozvode sa k svojmu manželovi vrátila, narodilo sa im tretie dieťa a v medovej fáze sa rozhodla pre opätovný sobáš. Krátko po sobáši sa však jej utrpenie vrátilo ešte s väčšou krutosťou. Preto podala na manžela trestné oznámenie za týranie blízkej a zverenej osoby. Sprevádzali sme ju súdnym procesom v pozícii opatrovníka /svedka poškodeného/ maloletých detí. Manžel bol uznaný vinným a

odsúdený na nepodmienečný trest a bolo mu nariadené ochranné protialkoholické liečenie. Odvolal sa. Krajský súd mu trest znížil a zmenil ochranné liečenie na ambulantné aj napriek nášmu úsiliu ochrániť deti od prítomnosti otca čo najdlhšie. Po roku sa manžel z väzenia vrátil vďaka inštitútu podmieneného prepustenia a manželka, ktorá už žila v spoločnej domácnosti len s najmladšou dcérou ho prijala naspäť v snahe udržať rodinu. Ešte v ten deň ju manžel brutálne napadol nožom, čoho svedkom bola aj maloletá dcéra. V krátkom čase bol naspäť uväznený a musel si odpykať celý trest. Pani Mária sa po konzultácii s nami rozhodla podať žiadosť o rozvod a kolízny opatrovník / tá istá osoba, ktorá bola opatrovníkom maloletej počas trestného stíhania/ podal v tomto konaní návrh na zákaz styku otca s maloletým dieťaťom. Pani Mária bola po druhýkrát rozvedená na prvom pojednávaní. Konanie o zákaz styku mal ešte pokračovanie na krajskom súde a opätovne na okresnom súde a následne na základe znaleckého dokazovania bol styk otca s maloletou dcérou zakázaný. Celý tento proces, ktorý som tu v krátkosti opísala trval 5 dlhých rokov. Pani Mária bola

chrabrá a odhodlaná bojovať do konca. Súd jej prisúdil aj ich spoločný byt. Je to príbeh zdĺhavý, ale so šťastným koncom.

Je potrebné uviesť, že keď vystupujeme v pozícii opatrovníka detí, resp. svedka poškodeného v trestnom stíhaní, sme vypočutí najprv vyšetrovateľom ÚJ a KP a následne, aj v trestnom konaní vystupujeme so svedec-kou výpoveďou. Tu máme možnosť vyjadriť sa, či nám boli známe pomery v rodine, či bola rodina evidovaná na našom oddelení a či sme mali vedomosti o násilí. V prípade, že nám bola žena tieto skutočnosti / o násilí v ich domácnosti/ oznámiť a žiadala, aby sme to spísali do záznamu, vypovedáme o tom aj v trestnom konaní. Pokiaľ sme rodinu predtým nepoznali, nemôžeme sa vyjadriť.

Spomínam si na jeden prípad z praxe, keď k nám prišla celkom jednoduchá rómska žena z osady, a prosila nás o pomoc. Miestni policajti nechceli spísať trestné oznámenie, ktoré mienila podať na manžela. Týždeň spávala vonku, pretože manžel vystrájal a vyhrážal sa jej a

deťom. Keďže sme prípad poznali už dlhšie podali sme, po dohode s prokuratúrou trestné oznámenie v mene tejto ženy so žiadosťou o okamžité vzatie tyrana do väzby. V priebehu týždňa bol manžel pani Gizely vo väzbe a následne bol odsúdený.

Je potrebné konštatovať, že zákony v pôsobnosti ÚPSVaR ako je zákon 305/2005 Z.z.o sociálno právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele nám nedáva veľa konkrétnych možností, resp. kompetencií na pomoc týraným ženám, ktoré by im v priebehu krátkeho času zjednodušili život. Nemáme možnosti pomôcť s náhradným ubytovaním, tu sme odkázaní na VÚC, Vašu organizáciu a mesto a nemáme možnosť poskytnúť ani finančnú pomoc, pretože zákon o hmotnej núdzi nepozná kategóriu „týraná žena“.

ČO MÔŽEME

Máme možnosť poskytnúť žene a deťom psychologickú pomoc, cestou referátu poradensko - psychologického

kých služieb, ktorý je súčasťou nášho oddelenia.

Máme možnosť spísať s ňou do zápisnice „ návrh na úpravu práv a povinností k maloletým deťom „ resp. návrh na výživné ako to zvyknú mnohé ženy jednoducho nazývať. Tento návrh, keď sa žena s deťmi nachádza vo veľmi zložitej životnej situácii a výživa detí je vážne ohrozená môže byť podaný aj formou návrhu na predbežné opatrenie.

Máme možnosť v prípade, že sa nachádza vo veľmi zložitej životnej situácii a nemôže sa postarať o svoje dieťa /resp. deti/ umiestniť tieto na čas do detského domova, resp. krízového strediska na základe predbežného opatrenia súdu /k takým riešeniam môže dôjsť, keď žena potrebuje dlhodobejšie lekárske ošetrovanie a nikto zo širšej rodiny nedokáže zabezpečiť starostlivosť o deti, v prípade, keď žena nedokáže nájsť ubytovanie pre seba a deti, ale nepovažujeme to za optimálne riešenie/.

Z môjho pohľadu je dôležité, aby každý pracov-

ník vášho zariadenia vedel, že na ÚPSVaR sa na oddelení štátnych sociálnych dávok vyplácajú prídavky na deti a rodičovské príspevky. Tieto dávky môže poberať len jeden z manželov, buď muž, alebo žena, podľa dohody.

V prípade keď v rodine poberá rodinné prídavky muž a nepoužívajú sa na účel, ktorému sú určené, môže prísť žena upozorniť dotyčného pracovníka na zneužívanie tejto dávky zo strany druhého rodiča. Dávka bude pozastavená. Na to, aby mohlo dôjsť k zmene poberateľa musia prísť na úrad obidvaja rodičia a súhlasne prehlásiť zmenu poberateľa. Ináč, keď partner nesúhlasí, k zmene poberateľa dôjde len na základe rozhodnutia súdu o úprave práv a povinností k deťom, alebo o rozvode manželstva. Taktiež je dôležité vedieť aj to, že pokiaľ je žena nezamestnaná, hneď po podaní návrhu na úpravu práv a povinností k maloletým deťom má právo podať si žiadosť na našom úrade, na oddelení dávok v hmotnej núdzi o dávku v hmotnej núdzi. O tejto skutočnosti pojednáva zákon č.599/2004 Z.z. o pomoci v hmotnej núdzi. Tieto príspevky sa menia pravidelne každoročne a odvíjajú sa

od výšky životného minima. Je potrebné si uvedomiť , že tieto príspevky sú veľmi nízke a nezabezpečujú potrebnú životnú úroveň, sú skutočne určené len na prežitie. V súčasnom období (k 31. 8. 2010) dávka patrí občanovi, ktorý je v hmotnej núdzi , a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú / sú tu myslené deti/ na zabezpečenie základných životných potrieb v nasledovnej výške:

- u jednotlivca 60,50 € mesačne
- u jednotlivca s dieťaťom, alebo najviac so štyrmi 115,20€
- u dvojice bez detí 105,230 €
- u dvojice s dieťaťom, alebo najviac so štyrmi deťmi 157,60 €
- u jednotlivca s viac ako 4 deťmi 168,20 €
- u dvojice s viac ako štyrmi deťmi 212,30€

K týmto príspevkom je potrebné prirátat:

1. príspevok na zdravotnú starostlivosť pre každú osobu

2. ochranný príspevok v prípade keď je žiadateľ viac ako 30 dní práceneschopný, alebo sa stará o dieťa, ktoré je ZŤP
3. aktivačný príspevok v prípade, že sa zúčastňuje rekvalifikačného kurzu, alebo vykonáva menšie obecné služby na obecnom úrade
4. príspevok na bývanie v prípade, že je vlastníkom, alebo nájomcom domu, či bytu.

Taktiež považujeme za veľmi potrebné zdôrazniť, aby si každá žena, ktorá má priznanú dávku v hmotnej núdzi uvedomila, že akonáhle má stanovené výživné súdom, výška výživného sa od dávky v hmotnej núdzi odpočítava, pretože sa pokladá za príjem.

V prípade riešenia prípadu týraných žien s maloletými deťmi je vhodné, aby ste sa skontaktovali s pracovníčkou SPOD a SK, ktoré majú agendu delenú podľa miesta trvalého bydliska, resp. obvyklého pobytu detí, ktorá môže byť nápomocná radou, alebo interven-

ciou pri riešení konkrétnych prípadov a zároveň prebehne výmena informácií. Často sa stáva, že sa zaoberáme dlhodobo tým istým prípadom a nevieme o sebe, stretne sa až na súde v trestnom konaní. Niekedy sú takéto informácie vhodné pre rýchlejšie a objektívnejšie riešenie a zhodnotenie prípadu čo je cieľom tak vašej, ako aj našej organizácie.

*Ing. Anna Liesenerová
Samostatný radca oddelenia SPOD a SK
pri ÚPSVaR v Prešove*

4.3 Kompetencie a možnosti samosprávy - príklad z praxe MsÚ Prešov

MsÚ Prešov je pre ZZŽ MyMamy nevyhnutným partnerom, nakoľko sídlime a pôsobíme na území mesta Prešov a ide o jednu z prvých inštitúcií, ktorá nás vypočula a podala nám pomocnú ruku pri zabezpečení najdô-

ležitejšieho článku poskytovanej pomoci klientkam s deťmi, a to núdzového ubytovania. Krajské mesto Prešov je svojou veľkosťou 3. najväčším mestom v SR a práve vysoká koncentrácia obyvateľov na jednom území zvyšuje riziko anonymity pre páchatelov násilia. Sociálne služby, ktoré mesto poskytuje prostredníctvom Mestského úradu a odboru sociálnych služieb mu vyplývajú zo zákona č. 448/2008 Z.z.. Aby pokrylo potreby všetkých cieľových znevýhodnených skupín spolupracuje s tretím sektorom, resp. organizáciami špecializujúcimi sa na „najťažšie“ sociálne skupiny. Väčšina klientok k nám prichádza z tohto odboru už po prvých pohovoroch a po oznámení zásahu mestskou alebo štátnou políciou. Preto je pre nás prioritná táto spolupráca, lebo ich zamestnanci dokážu rozpoznať znaky týrania a mnohokrát zabráni pokračovaniu v násilí páchanom v rodine. Aj tu ZZŽ MyMamy pomáha pri vzdelávaní týchto zamestnancov v oblasti sanácie rodiny a rozpoznávania násilia v rodinách. Vytvorením priamych väzieb medzi krízovou poradkyňou ZZŽ MyMamy a sociálnou pracovníčkou MsÚ Prešov znižujeme riziko pokračovania násilia, skrátenie doby riešenia jednotlivých

prípadoch „rozdelením“ úloh (právne poradenstvo, zastupovanie na súde, spolupráca s políciou a s ÚPSVaR).

Mestský úrad v Prešove – odbor sociálnych služieb podľa Zákona číslo 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately pri výkone svojej samosprávnej pôsobnosti vykonáva opatrenia zamerané na predchádzanie vzniku porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu detí a plnoletých fyzických osôb a to hlavne organizovaním alebo sprostredkovaním účasti na programoch, tréningoch a aktivitách zameraných na podporu plnenia rodičovských práv a povinností, plnenia funkcií rodiny, na utváranie a upevňovanie vzťahov medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi, na rozvoj schopností riešiť problémové situácie a adaptovať sa na nové situácie, ako aj organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch a aktivitách zameraných na predchádzanie sociálnopatologickým javom.

Okrem toho Mestský úrad v Prešove - odbor sociálnych služieb v zmysle vyššie uvedeného zákona vy-

konáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin dieťaťa a plnoletej fyzickej osoby, ktorými sú najmä :

- ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom alebo inej plnoletej fyzickej osobe alebo ponúknutie sprostredkovania pomoci pri riešení výchovných problémov alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa podľa osobitných predpisov;
- sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiacich na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku a vykonávanie opatrenia na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov;
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc pri riešení problémov detí v rodine, v škole a na pomoc rodinám pri riešení výchovných problémov v rodine a v medziľudských vzťahoch;
- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na

programoch zameraných na pomoc deťom a plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny, členov rodiny alebo správaním iných osôb;

- organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na plnoleté fyzické osoby, ktoré svojím správaním ohrozujú členov rodiny;

Tieto opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa vykonávajú:

- v prirodzenom rodinnom prostredí,
- v náhradnom rodinnom prostredí,
- v otvorenom prostredí,
- v prostredí utvorenem a usporiadanom na výkon opatrení podľa tohto zákona.

UBYTOVANIE

Mesto Prešov sa pri pridelení nájomných bytov vo vlastníctve mesta, ako jednej z možností pomoci ženám, obetiam násilia, ktoré musia nutne do budúca

riešiť svoju bytovú otázku riadi Všeobecne záväzným nariadením č.2/2009.

Žiadateľ /obeť domáceho násilia/ môže požiadať o pridelenie nájomného bytu, ktorý je vo vlastníctve mesta. Žiadosť o pridelenie nájomného bytu /ďalej len „žiadosť“/ podáva žiadateľ na predpísanom tlačive na Mestský úrad v Prešove – odbor sociálnych služieb /„ďalej len odbor sociálnych služieb“/.

Žiadosť musí mať písomnú formu s odôvodnením a vlastnoručným podpisom žiadateľa.

Ak žiadosť neobsahuje prepísané náležitosti, odbor sociálnych služieb do 30 kalendárnych dní od doručenia žiadosti písomne vyzve žiadateľa o doplnenie žiadosti.

Ak žiadateľ po vyzvaní odborom sociálnych služieb nedoplní svoju žiadosť o doklady uvedené v písomnej vyzve v lehote do 15 kalendárnych dní odo dňa prevzatia

písomnej výzvy, žiadosť sa posúdi ako bezpredmetná.

Zaradenie žiadateľa do zoznamu uchádzačov o pridelenie nájomného bytu odporúča Komisia MsZ sociálna a bytová/ ďalej len „komisia“ / po prerokovaní jeho žiadosti.

Podmienky pre zaradenie žiadateľa do zoznamu uchádzačov o pridelenie nájomného bytu a vyradenie žiadateľa zo zoznamu uchádzačov o pridelenie nájomného bytu.

Žiadateľ sa zaradí do zoznamu uchádzačov o pridelenie nájomného bytu, ak:

a/ ku dňu podania žiadosti má trvalý pobyt v meste Prešov bez prerušenia minimálne dva roky,

b/ žiadateľ alebo manželka, druh/družka nie je nájomcom alebo spoločným nájomcom mestského, družstevného, alebo podnikového bytu, nie je a ani nebol/a vlastníkom, spoluvlastníkom bytu alebo domu a nie je

stavebníkom bytu resp. rodinného domu,

c/ preukáže schopnosť platiť nájomné a služby spojené s užívaním bytu formou potvrdenia o aktuálnom príjme všetkých spoločne posudzovaných osôb v zmysle osobitného predpisu,

d/ nemá ku dňu podania žiadosti neuhradené záväzky voči Mestu Prešov,

e/ mesačný príjem žiadateľa /nájomcu/ a mesačný príjem osôb s ním bývajúcich, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne podľa osobitného predpisu, neprevyšuje trojnásobok životného minima platného k 31. decembru predchádzajúceho kalendárneho roka, vypočítaného pre žiadateľa/nájomcu/ a osoby, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, pritom mesačný príjem sa vypočíta z príjmu za predchádzajúci kalendárny rok ako podiel tohto príjmu a príslušného počtu mesiacov, počas ktorých sa príjem poberal,

f/ mesačný príjem žiadateľa – občana s ťažkým zdravotným postihnutím alebo rodiča, ktorý má v opatre dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím, a mesačný príjem osôb s ním bývajúcich, ktorých príjmy sa posu-

dzujú spoločne podľa osobitného predpisu, neprevyšuje štvornásobok životného minima platného k 31. decembru predchádzajúceho kalendárneho roka, vypočítaného pre žiadateľa a osoby, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, pritom mesačný príjem sa vypočíta z príjmu za predchádzajúci kalendárny rok ako podiel tohto príjmu a príslušného počtu mesiacov, počas ktorých sa príjem poberal.

Žiadateľ sa vyradí zo zoznamu uchádzačov o pridelenie nájomného bytu, ak:

a/ prestane splňať jednu z podmienok tohto nariadenia,

b/ neaktualizuje zmeny súvisiace so žiadosťou do 30 kalendárnych dní od vzniku zmeny,

c/ uvedie nepravdivé údaje, ktoré majú rozhodujúci vplyv na posudzovanie žiadosti,

d/ nereaguje na výzvu odboru sociálnych služieb týkajúcu sa aktualizácie žiadosti resp. v lehote dvoch rokov neprejaví záujem informovať sa o riešení jeho žiadosti,

e/ má neuhradené záväzky voči Mestu Prešov.

FINANČNÁ POMOC

Mesto Prešov sa pri poskytovaní finančnej pomoci/ jednorazová dávka v hmotnej núdzi a jednorazová dávka sociálnej pomoci / riadi Všeobecne záväzným nariadením č. 1/2009 o poskytovaní sociálnej pomoci občanom mesta / t.j. občanom s trvalým pobytom na území mesta/.

Žiadateľ /obeť domáceho násillia/ môže požiadať o poskytnutie sociálnej pomoci, ak splní podmienky zakotvené vo VZN 1/2009.

Jednorazová dávka v hmotnej núdzi

Jednorazová dávka sociálnej pomoci je dávka, ktorú môže mesto poskytnúť občanovi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, ak sa občan alebo fyzické osoby, ktoré sú s občanom spoločne posudzované, nachádzajú v nepriaznivej sociálnej situácii a výška ich celkového príjmu nepresahuje dvojnásobok sumy život-

ného minima určeného osobitným predpisom, alebo ak sa v rodine s nezaopatreným dieťaťom /deťmi/ narodili trojčatá a viac detí alebo opakovane do dvoch rokov dvojčatá bez ohľadu na výšku celkového príjmu rodiny.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, ktorým sa vypláca dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi najmä na úhradu mimoriadnych výdavkov na:

- a/ nevyhnutné ošatenie,
- b/ základné vybavenie domácnosti,
- c/ zakúpenie školských potrieb pre nezaopatrené dieťa,
- d/ mimoriadne liečebné náklady.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť vo forme peňažnej, vecnej alebo kombinovanej.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno po-

skytnúť do výšky preukázaných skutočných nákladov, najviac však do výšky trojnásobku životného minima určeného osobitným predpisom.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi možno poskytnúť občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, spravidla raz v kalendárnom roku.

Jednorazová dávka v hmotnej núdzi je fakultatívnou /dobrovoľnou/ dávkou a na jej poskytnutie nie je právny nárok.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi poskytuje mesto zo svojho rozpočtu.

Jednorazová dávka sociálnej pomoci

Jednorazovú dávku sociálnej pomoci možno poskytnúť občanovi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, ak sa občan alebo fyzické osoby, ktoré sú s občanom spoločne posudzované,

nachádzajú v nepriaznivej sociálnej situácii a výška ich celkového príjmu nepresahuje dvojnásobok životného minima určeného osobitným predpisom.

Jednorazovú dávku sociálnej pomoci možno poskytnúť na úhradu mimoriadnych výdavkov súvisiacich s nepriaznivou sociálnou situáciou alebo so vznikom sociálnej udalosti.

Za mimoriadne výdavky pre účely poskytnutia jednorazovej dávky sociálnej pomoci sa považujú výdavky najmä na:

a/ liečbu závažného ochorenia /ochorení/ žiadateľa alebo fyzických osôb, ktoré sú so žiadateľom spoločne posudzované,

b/ čiastočnú úhradu zdravotnej pomôcky pre žiadateľa alebo fyzické osoby, ktoré sú so žiadateľom spoločne posudzované,

c/ úhradu nákladov na kúpeľnú liečbu nezaopatreného dieťaťa / detí/,

d/ úhradu nákladov na zakúpenie učebných pomô-

cok a študijných nákladov nezaopatreného dieťaťa /detí/,
e/ úhradu nákladov na povinnú stredoškolskú a vysokoškolskú prax nezaopatreného dieťaťa/detí/,

f/ úhradu nákladov na mimoškolskú činnosť nezaopatreného dieťaťa / detí/ t.j. záujmovú činnosť, nepovinné štúdium cudzích jazykov, športové aktivity, športovú reprezentáciu, účasť na sústreďení športového klubu a pod.,

g/ úhradu nákladov na kúpu alebo opravu nevyhnutného vybavenia a zariadenia domácnosti najmä: posteľ, stôl, stolička, skriňa, varič, sporák, práčka, chladnička, vykurovacie teleso, palivo, vodovodné batérie, WC, vaňa,

h/ úhrada nákladov pri úmrtí fyzickej osoby, ktorá bola so žiadateľom spoločne posudzovaná,

i/ úhradu nákladov pri odstraňovaní následkov živelných pohromy t.j. požiaru, záplavy, víchrice a pod.,

j/ iné výdavky súvisiace s nepriaznivou sociálnou situáciou alebo sociálnou udalosťou žiadateľa alebo fyzických osôb, ktoré sú so žiadateľom spoločne posudzované /ak si žiadateľ alebo fyzické osoby, ktoré sú so žiadateľom spoločne posudzované, uplatnili zákonný nárok

na dávku sociálneho poistenia, výživné, štátnu sociálnu dávku, dávku v hmotnej núdzi/.

Jednorazovú dávku sociálnej pomoci možno poskytnúť aj rodine s nezaopatreným dieťaťom /deťmi/ bez ohľadu na výšku celkového príjmu rodiny pri narodení:

a/ trojčiat a viac detí,

b/ dvojčiat opakovane do dvoch rokov.

Jednorazová dávka sociálnej pomoci je dobrovoľná forma sociálnej pomoci mesta a na jej poskytnutie nie je právny nárok.

Jednorazovú dávku sociálnej pomoci možno poskytnúť najviac do výšky dvojnásobku životného minima určeného osobitným predpisom.

Jednorazovú dávku v hmotnej núdzi, jednorazovú dávku sociálnej pomoci a opakovanú dávku sociálnej pomoci možno poskytnúť len občanovi, ktorý

a/ má na území mesta trvalý pobyt,

b/ nemá voči mestu finančné záväzky / nemá dlhy na miestnych daniach, miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, a pod./.

Bližšie informácie o poskytovaní finančnej pomoci z prostriedkov mesta, vrátane žiadosti /ako aj potrebné prílohy k žiadosti/, ochotne poskytnú pracovníci kancelárie prvého kontaktu na Jarkovej č. 26 v Prešove, telefón 051/3100505.

*Bc. Eva Kažimírová
Odbor sociálnych služieb MsÚ Prešov, Oddelenie
starostlivosti o rodinu, deti a bývanie*

Použité zdroje

OZ Fenestra Košice, www.fenestra.sk

Women's Aid Federation of England (www.womensaid.org.uk)

Stafford PAIRS Domestic Violence Forum (www.givingwithcertainty.co.uk)

Materiál „Neužitočné mýty a stereotypy o domácom násilí“, WAVE

Materiál „Bezpečný ženský dom ako nástroj uplatňovania ľudských práv žien a detí“, Fenestra, Košice, 2009

Ann Jones: Na budúce bude mŕtva, Pro Familia, Aspekt, Bratislava, 2003

Materiál „Konať proti násilu na ženách“, Aspekt Bratislava, ProFamilia Humenné, 2001

Strieženec, Štefan : Úvod do sociálnej práce, II. vyd., TRIPSOFT, Trnava, 2001

Informácie o ZZŽ MyMamy: www.mymamy.sk, www.pandorinaskrinka.sk

